

T. 11.

4 Kocher

Mobil 21-47

D. BALTHASARIS
CELLARII,
Tabellæ

PHYSICÆ,
Olm in gratiam audito-
rum suorum conscriptæ;

Nunc verò

T 11 (4)

In usum studiosæ juven-
tis typis excusæ.

JENÆ,

Impensis BLASII LOBENSTEINS,

Bibliopol. Jenensis.

Excudebat JOHANNES NISIUS.

ANNO MDC LX.

Tab.

I N D E X

Tabellarum Physicarum

- I.
De Physica constitutione.
- II.
De corpore naturali ejusque principiis.
- III.
De natura & causis externis.
- IV.
De affectionibus corporis naturalis.
- V.
De mundo & corporibus simplicibus.
- VI.
De qualitatibus primis & mixtione.
- VII.
De temperamento & primarum qualitatum effectibus in mixto.
- VIII.
De corporibus perfecte mixtis in genere & specie.
- IX.
De corporibus perfecte mixtis inanimatis.
- X.
De Plantis.
- XI.
De Animalibus.
- XII.
De partibus animalium in specie.
- XIII.
De generatione animalium Sanguinem trahentium.
- XIV.
De anima

Tab.

Tab. I. De Physices Constitutione.

Ad *παιδείαν* sive introductionem Physices, quam ab ipsa *ἡσθησιμῇ* Arist. 1. de part. animal. c. 1. distinguit, pertinet agere de Physices constitutione, ubi considerari debet

<p>I. Nomen. quod est ap. Arist. quoq; <i>Φυσική</i> Physica. IV. Met. 3. VI. Met. 1. & XI. Met. 7. Circa nomē observari debet</p>	<p>1. Etymologia. Dicitur autem Physica <i>ἀπὸ τῆς φύσεως</i> sive à natura, quia in naturā & eorum, quæ naturam habent, consideratione versatur, quam ob causam etiam 1. de cælo c. 1. t. 1. Scientia <i>ἡ φύσις</i> dicitur.</p> <p>2. Homonymia. Accipitur autē Physica</p> <p>3. Synonymia. Dicitur autem Physica aliās</p>
<p>II. Res ipsa, circa quam observanda venit</p>	<p>1. Sapiētia, quāvis ab Arist. IV. Met. 3. Sapiētia vocatur. Nomen enim sapiētiae, quantum ad præsens, dupliciter accipitur</p> <p>2. Scientia effectiva, quia non pro fine habet <i>ποίησιν</i> s. effectiōnem, ut Ars <i>χαλινοποιήλική</i> sive frenefactoria.</p> <p>3. Scientia practica sive activa, quia pro fine nō habet <i>πράξιν</i> sive actiōnem, ut Politica. Sed Scientia contemplativa VI. Met. 1. & XI. Met. 7. Est enim tantum <i>θεωρίας ἐνεκα</i> sive contemplationis, ut loquitur Arist. 2. Eth. 2.</p>
<p>I. Genus, quod non est</p>	<p>1. Sapiētia, quāvis ab Arist. IV. Met. 3. Sapiētia vocatur. Nomen enim sapiētiae, quantum ad præsens, dupliciter accipitur</p> <p>2. Scientia effectiva, quia non pro fine habet <i>ποίησιν</i> s. effectiōnem, ut Ars <i>χαλινοποιήλική</i> sive frenefactoria.</p> <p>3. Scientia practica sive activa, quia pro fine nō habet <i>πράξιν</i> sive actiōnem, ut Politica. Sed Scientia contemplativa VI. Met. 1. & XI. Met. 7. Est enim tantum <i>θεωρίας ἐνεκα</i> sive contemplationis, ut loquitur Arist. 2. Eth. 2.</p>
<p>II. Res ipsa, circa quam observanda venit</p>	<p>1. Corpus sine materia, sive Mathematicum. Physicus enim nihil sine materia cōsiderat. VI. Met. 1. & XI. Met. 7.</p> <p>2. Corpus singulare. Singularium enim, ut corruptibile, Scientia non datur.</p> <p>3. Corpus sublunare tantum, ut cælum, & reliqua corpora cælestia excludantur. Sed Corpus naturale universè sumtum, prout cælestia & inferiora complectitur, cuius tamen principia simul & affectiōnes quærentur. Hoc enim vult Arist. qu. 1. de cælo c. 1. t. 1. ait: Scientia de naturā ferè plurimū versari videtur circa corpora & magnitudines, & horū passiōes atque motus, adhuc circa principia, quæ talis substantiæ sunt. Omne proinde quod naturam in se habet, sub objecto Physicæ continetur, ut sunt corpora simplicia, ignis, aer, aqua & terra, & animalia, partes animalium, plantæ, 2. Phys. t. 2. & 3. Secundum Arist. materiale objectum Physicæ est substantia, in qua motus & quietis est principium. VI. Met. 1. s. Ens, quod possibile est moveri s. mobile, XI. Met. 7. Unde malè Ruvio in proœm. comment. sup. 1. Phys. p. 6. contendit, non corpus naturale, sed Ens mobile, subiectum Physices esse constituendum.</p>

Quam

Tab. I.

Quàm formale, quod est corpus naturale, quod naturale est, sive substantia, in qua est principium motus & quietis quod in illa. Hinc corpora artificialia, ut lectus, vestimentum, quae talia, Physicæ considerationis non sunt; quatenus verò lapidea, terrestria & mista sunt, eatenus naturam habent, & Physicam sub considerationem cadunt. 2. Phys. 1. t. 2.

A

2. Divisio.
Dividitur
vero Physica
in
partem

Communem, ubi corpus naturale universaliter sumtum cum principiis & affectionibus suis consideratur. Hanc apud Aristotelem partem absolvunt 8. libri Physicorum, qui libb. vocantur

1. Φυσικῆς ἀπεργάσεως sive Physicæ auscultationis.
2. περὶ δρχῶν de principiis, ut ex inscriptione & l. 1. de cælo t. 54. patet.
3. περὶ κινήσεως sive de motu, ut ex 1. de cælo t. 38. & 2. post. t. 62. constat, quo nomine Zabarella c. 12. de natural. scient. constit. VI. posteriores, Schegkius tres posteriores venire vult.

Specialē, ubi corporis naturalis species secundum proprias suas rationes considerantur. Et huc pertinent

1. Libb. IV. περὶ ἔρραυδ' de cælo.
2. Libb. II. περὶ γένεσεως καὶ φθορῆς, de generatione & corruptione.
3. Libb. IV. Μετεωρολογικῶν, Meteorologicorum.
4. Libb. X. περὶ ζῶων ἱστορίας, de animalium historia.
5. Libb. IV. περὶ ζῶων μορίων, de partibus animalium.
6. Libb. V. περὶ ζῶων γένεσεως, de animalium generatione.
7. Lib. III. περὶ ζῶων πορείας, de animalium incessu.
8. Libb. III. περὶ ψυχῆς, de anima.
9. Lib. I. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν, de sensu & sensibili.
10. Lib. I. περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως, de memoria & reminiscencia.
11. περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρευσεως, Lib. de somno & vigilia.
12. περὶ ἐνυπνιῶν, Lib. de insomniis.
13. περὶ τῆς κατ' ὕπνον μαλκῆς, Lib. de divinatione per somnum.
14. περὶ κοινῆς τῶν ζῶων κινήσεως, Lib. de communi animalium motione.
15. περὶ μακροβιότητος καὶ βραχυβιότητος, Lib. de longitudine & brevitate vitæ.
16. περὶ νεότητος καὶ γήραος, περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, Lib. de juventute & senectute, vita & morte.
17. περὶ ἀναπνοῆς, Lib. de respiratione.

Tab. II.

Tab. II. De corpore naturali, ejusq; principiis.

Circum corpus naturale observari debet	1. Definitio. Est vero corpus naturale substantia materia & forma constans. Corpus itaque naturale non est	1. Accidens, ut: calor & frigus. 2. Substantia incorporea, ut Deus vel Angelus. 3. Materia prima, quamvis materia secunda tale sit. 4. Forma, eâ ratione, quâ forma est.	
		2. Diversa	1. Genericè tantum s. pro solo communi genere in se considerato, absq; omni specierum cõsideratione.
		Accipitur	2. Specificè tantum, sive pro solâ specierum collectione.
		autem.	3. Genericè & specificè simul s. pro communi genere & pro collectione omnium specierum. Vid. Zab. c. 7. de nat. scient. constituit. Simplex, quod ex aliis non constat corporibus, ut: cœlum, ignis, aer, aqua & terra, 1. de cœlo, t. 7. Estque rursus vel Incorruptibile, ut cœlum. Corruptibile, ut Elementa & quæ ex elementis sunt. Imperfectè mixtum, quod ex inconstante & infirma elementorum concrecione generatur, & propterea durable non est, ut Meteoron. Perfectè mixtum, quod solidâ & constante elementorum concrecione constat; & propterea diutius durat. Estq; rursus vel Animatum, ut: Planta, animal, homo. Inanimatum, ut: Lapis.
3. Distinctiones.	Est autè corpus.	1. Mixtum, quod ex aliis constat corporibus, ut elementis l. c. ut: Lapis, homo. Estque rursus vel Simulare, quod constat ex partibus ejusdem rationis s. essentiæ, ut: aqua, terra, aurum, stannum, sanguis. Dissimulare, quod constat ex partibus diversæ rationis s. essentiæ, ut: Planta, homo, caput. IV. Meteor. 10.	
		4. Principia interna, de quibus notari debet	In genere

A

C

In Spe-

In specie

1. Quid sit Materia prima f. definitio. Est v. materia prima subjectu primu uniuscujusque, ex quo aliquid fit, cum insit, non secundu accidens, & si corrumpitur aliquid, in hoc ultimū abit. 1. Phys. t. 82. Vel. Materia prima est id, ex quo aliquid fit, ut insit, tanquā ē subjecto primo, non per accidens, sed per se. Hic observanda materia prima

Condi-
tiones.
Dicitur
enim

- 1. Sub-jectu { 1. In ordine ad generationem. Semper enim est aliquid, quod subicitur, ex quo fit, quod fit, 1. Phys. t. 12.
- 2. In ordine ad formam, cujus etiam subjectum est, ut pote, quæ à materia recipitur. Respectu enim compositi potius pars est.
- 2. Subjectum primum, ut excludatur materia secunda, qua nihil est aliud, quàm corpus aliquod, ex quo aliquid fit, ita ut insit. Materia enim secunda, ut elementum, est ex alia priori, sive sit permanens, ut aurum & lignum, sive transiens, ut farina resp. panis.
- 3. Ex quo aliquid fit, ita ut insit; ut 1. excludatur privatio, quæ non inest in re genita, sed transit. ut 2. ostendatur, materiam primam esse intrinsecum principium constitutionis.
- 4. Non secundum accidens. Est enim in composito, ut pars essentialis.
- 5. In quod resolvitur f. abit, quod corrumpitur. Uti enim ex nihilo nihil fit naturaliter, ita nihil in nihilum naturaliter abit.

Proprieta-
tes, qua-
rum,

- 1. Materia est in pura potentia receptiva ad formas: quia tamen actu est, actum entitativum habet. Vide Mendoz. disp. XI. Phys. f. 2.
- 2. Materia appetit formam, ut foemina masculum, & turpe pulcrum. 1. Phys. t. 81. Est a, appetitus ille materiae non elicitus, sed innatus f. naturalis, qui nihil aliud est, quàm potentia cum inclinatione & propensione ad suam perfectionem.
- 3. Materia est informis. Si enim aliquam includeret formam, non esset simplex principium, sed compositum: Semper tamen naturaliter aliquā sub formā est.
- 4. Materia est ingenerabilis. 1. Phys. t. 82. Si enim fiat, subicit oportet aliquid primum, ex quo inexistente fiat; Hoc autem est ipse natura. Quare erit, antequam fiat. l. c.
- 5. Materia est incorruptibilis. l. c. Omne enim resolvitur in id, ex quo fit primò. Hinc Mendoz. disp. 2. de materia f. 1. § 18. Sanctorum reliquiis honorem deberi putat, quia in illis aliqua Sanctorum pars remanet, quæ cum non sit forma, materiam esse concludit.

2. Quid sit Forma f. definitio. Est vero Forma ratio, quod quid erat esse. 2. Phys. t. 28. f. Forma est principium intrinsecum, unum per se cum materia constituens. Estque vel

Materialis, quæ è potentia materiae educitur, sive, quæ dependet à materia in esse, fieri, & operari, ut forma equi.
Immaterialis, quæ sine materia subsistere potest, ut forma hominis sive anima rationalis, quæ quidem post interitum hominis remanet, sed non ut forma hominis.

3. Quid sit Privatio f. Definitio. Est autem Privatio absentia formæ introducendæ in eo, quod capax est, subjecto, ut patet in ovo, in quo pulli forma actu non est, aptitudo tamen, ut pullus inde fiat est: Differt itaque

- 1. A privatione Logica, quæ est absentia formæ introductæ in subjecto capaci, ut cæcitas. Lapis enim non dicitur cæcus, sed animal
- 2. A negatione pura, quæ etiam negatur forma in omni subjecto, quod illam non habet, sive capax sit, sive incapax, ut: Non videre, quod dicitur & de lapide & homine cæco

Tab. III. De Natura & Causis externis.

Circa CORPUS NATURALE ulterius observari debent

I. NATURA, de qua notetur

In abstracto	1. Equivocatio s. varia accipitur a. Natura	<p>1. Pro natura naturante sive Deo.</p> <p>2. Pro rerum creaturarum universitate, qua ratione cœlum & naturam ab Ente necessario s. Deo dependere affirmat Arist. 12. Met. c. 7.</p> <p>3. Pro uniuscujusque rei quidditate s. essentia, ut cum dicitur, Definitio est oratio rei naturam s. essentiam explicans. Item divina natura, humana natura in Christo, qua ratione ap. Arist. 5. Met. 4. ubi omnem substantiam Metaphoricè vocat naturam, accipitur.</p> <p>4. Pro causis naturalibus secundum instam propensionem agentibus, quomodo accipitur ap. Arist. 1. de incessu animal. c. 12. Ubi natura nihil dicitur <i>μὲν</i> frustra agere; aut <i>ὑπερβολῶν</i> sive superfluum. 4. de part. animal. c. XI. Hæc & pertinet 1. de cœlo t. 32. ubi dicitur: Deus & natura nihil faciunt frustra.</p> <p>5. Pro temperamento, qua ratione dicimus, Fœminas esse frigidioris, mares vero calidioris naturæ.</p> <p>6. Pro generatione viventium 5. Met. 4.</p> <p>7. Pro interno motus & quietis principio, ut h. l.</p>
In concreto	2. Definitio. Est v. Natura principium & causa motus & quietis e. j. 9. in quo est primò, per se & non secundum accidens. 2. Phys. t. 3. Hic	<p>1. Per principium & causam idem significatur.</p> <p>2. Per motum verò id, quod potest moveri, quod significasse videtur Aristot. 6. Met. 1. & quietem id, quod potest quiescere, & ita copulativè accipi possunt hæc verba: vel intelligitur id, quod & actu movetur & quiescit, & ita Coniunctivè. 1. 2. Phys. c. 1. q. 1. art. 3. ad 1. hæc verba partim disjunctivè, partim copulativè accipi volunt, ut sensus sit; natura est principium solius motus in illis, quæ tantum moventur, ut in cœlo: vel solius quietis in illis, quæ semper quiescunt, ut in terra: vel motus & quietis simul in illis, quæ moventur & quiescunt, ut in homine & equo. (Deus.)</p> <p>3. Per id, in quo est, excluduntur causæ externæ, quæ etiam motus causæ sunt, ut</p> <p>4. Per particulam primò, remonentur accidentia, ut levitas & gravitas, quæ licet & motus causæ sint, non tamen primò, sed per formam suam insunt.</p> <p>5. Per reliqua verba excluduntur artificialia, quibus licet principium motus & quietis inest, non tamen per se & qt. artificialia sunt, inest. Scamnum enim & lectus deorsum moventur, non quatenus scamnum & lectus, sed qt. mista sunt. 2. Phys. t. 2. Nec obstat, quod Dædalus mobilem fecit ligneam Venerem infundendo argentum fusile, ut habet Arist. 1. de anima. t. 44.</p>
	3. Distinctio. Est n. natura duplex. 2. Phys. t. 81.	<p>Materia, quæ principium motus dicitur passivum, quia per formam ad hunc vel illum motum determinatur, ad quem ex natura sua est indifferens.</p> <p>Forma, quæ motus dicitur principium activum, quia motus ab ea efficitur, unde & magis natura Forma dicitur, quàm materia. 1. 2. Phys. t. 10. Unde tamen non sequitur, ut rectè observat Mendoz. disp. 6. Phys. s. 2. Materiam non esse naturam, sicut non sequitur, accidens propriè non esse Ens, quia substantia magis Ens est.</p>
	Quid sit Naturale. Est vero naturale id, quod esse suum habet à natura, sive id, quod naturam habet, qt. eam habet, ut Elementa.	
	Huic opponitur Artificiale, quod esse suum ab arte habet, ut lectus, vestimentum l. c. Hic observa discrimè inter	<p>Naturam habere. Naturam autem habent, quæcunq; principium motus & quietis habent in se, ut substantiæ corporeæ 2. Phys. t. 4.</p> <p>Secundum naturam esse. Secundum naturam autem sunt, quæcunque naturam habent, & quæ his per se insunt, ut igni motus sursum. 2. Phys. t. 5.</p> <p>Contra naturam esse. Contra naturam autem sunt, quæ naturæ adversantur, vel contra naturalem alicujus propensionem fiunt, ut si terra sursum, ignis deorsum feratur, qui motus ab Arist. 8. Phys. t. 27. <i>ὑπὲρ φύσιν</i> sive præ. nat. dicitur.</p> <p>Præter naturam esse. Præ. nat. autem sunt, quæ ab ordine naturæ discrepant, ita tamen, ut naturæ non adversentur, ut habere 6. digitos in manu. Ab Aristotele & hæc 4. de generat. animal 4. dicuntur esse <i>ὑπὲρ φύσιν</i>.</p> <p>Supra naturam esse. Sunt autem supra naturam, quæ non secundum naturam, sed à sublimiori, quàm natura est, principio s. Deo fiunt. Ita supra naturam est, ignem in fornacem Babylonicam coniectos non combussisse.</p>
In genere	1. Quid sit causa s. definitio. Est verò causa principium per se influens esse in aliud, ut habet Mendoz. disp. 8. de causis §. 1. sect. 1.	
	2. Quot sint sive numerus. Sunt vero IV. Efficiens, Materia, Forma & Finis. 2. Phys. t. 28.	
	3. Distinctiones. Aliæ enim sunt	<p>Internæ, quæ essentiam corporis naturalis ingrediuntur, ut materia & forma, de quibus Tab. præced.</p> <p>Externæ, quæ essentiam corporis naturalis non ingrediuntur, ut Efficiens & Finis.</p>

A B

D

II. CAU-

Tab. III.

II. CAUSARUM GENERA, de quibus observari debet

In specie

<p>B</p> <p>4. Notarum quarum</p>	<p>1. Unius rei multae esse possunt causae, ut statuae res, statuarius. 2. Phys. t. 30.</p> <p>2. Quaedam sibi invicem sunt causae, ut laborare est causa bonae valetudinis, & valetudo bona laborandi, haec ut efficitur altera ut finis l. c.</p> <p>3. Idem est causa contrariorum, ut absentia gubernatoris est causa submersionis, cuius praesentia est causa salutis. l. c. (homo, quod non generat.)</p>
<p>1. Quid sit efficiens. Est v. causa efficiens, unde primae mutationis & quietis, principium, 2. Phys. t. 28. Estque</p>	<p>1. vel Potentia, quae licet potentiam habet influendi, actu tamen non influit, ut actu, quae actu operatur, ut homo generans. 2. Phys. t. 34.</p> <p>2. vel Physica, quae revera influit esse in effectum, ut pater resp. filii.</p> <p>Moralis, quae imputative tantum influit in effectum, ut qui consulit eadem resp. caedis. Utramque Arist. efficientis nomine comprehendere, exempla docent. (lor respectu caloris.)</p> <p>3. vel Univoca, quae producit effectum ejusdem speciei, ut equus respectu equi, caequivoca, quae producit effectum diversae speciei, ut Sol. quod producit ranas.</p> <p>4. Universalis, quae ita influit, ut simul in plures specie distinctos influere possit, ut: Deus, caelum, Sol. Sol enim & homo generant hominem.</p> <p>Particularis, quae universalem ad unum specie effectum determinat, ut homo.</p> <p>Per se, quae per se sive virtute propria effectum producit.</p>
<p>2. Quid materia, de qua Tab. praeced. fuit actum.</p> <p>3. Quid Forma, de qua Tab. praeced.</p> <p>4. Quid finis. Est vero Finis, cuius gratia aliquid fit. 3. Phys. t. 29. Id autem, cuius gratia aliquid fit, semper est bonum; Sive autem sit revera bonum, sive apparens, nihil refert. 2. Phys. t. 31.</p>	<p>1. Ex parte causae, quae est, quando alicui tribuitur effectus, qui cum causa per se conjungitur per accidens, ut cum dicitur: Musicum vel album, fecisse statuam. 2. Phys. t. 33.</p> <p>2. Ex parte effectus, quae est, quod alicuius effectui per se accidit. Idque tribus fieri potest modis, ut innuit Arist. 2. Phys. c. 5. t. 48.</p> <p>1. Ut alicui sive semper accidat alicui effectui per se, quae ratione, qui mensam invertit, causa per accidens est, ut, quod mensa impositum erat, delabatur.</p> <p>2. Ut conjungatur <i>ὡς ἄν τὸ πολλὸν</i>, ut plurimum cum effectu per se, quae ratione Aurora dicitur causa per accidens pluviae.</p> <p>1. Fortuna, quae est causa per accidens in illis, quae cum electione finis alicujus gratia agunt. 2. Phys. t. 49. & 52. Ut, si quis vineam fodit, & invenit thesaurum. Non enim inanimatum aut bestiae aliquid a fortuna faciunt, neque illis infortunium inest, 2. Phys. t. 59. Est autem Fortuna.</p> <p>2. Casus, qui est causa per accidens in illis, quae sine electione finis gratia agunt. 2. Phys. t. 61. Ut cum quis tegulam praeteritum tuleret.</p> <p>3. Monstrum, quod est peccatum sive aberratio naturae illius, quod finis alicujus gratia agit, secundum Arist. 2. Phys. t. 82. Unde & 4. de gen. animal. c. 4. Monstrum dicitur praeter naturam esse magna ex parte. Secundum Tolerantem, Phys. c. 9. q. 13. Monstrum est effectus naturalis a recta & solida secundum speciem dispositione degenerans, ut cum infans caput bovis, vel vitulus caput infantis habet. 4. de gen. anim. c. 4. Contingit autem aberratio a recta & solida dispositione</p>
	<p>1. Secundum speciem, ut cum homo habet caput bovis.</p> <p>2. Secundum partium multitudinem, ut cum homo habet 6. digitos aut duplex genitale, unum maris, alterum foeminae, quorum unum semper est irritum, 4. de G. A. l. c. cuius causam Arist. l. c. dicit esse eandem, quae est geminorum, sc. superfluitatem seminis.</p> <p>3. Secundum partium magnitudinem, cuius aberrationis cum priori est causa eadem.</p> <p>4. Secundum partium defectum, ut cum quis 4. habet digitos in manu, aut unum justum minorem, cuius causa est seminis defectus.</p> <p>5. Secundum positum, ut cum capra habet cornu in cruce, aut homo jecur in laterem sinistro, aut lien in dextro, l. c. cuius causa motui mater. videtur ascribenda.</p> <p>6. Secundum accretionem aut coalitionem, ut cum duo concreverint digiti, aut duo fetus in utero, cuius causa est partium propinquitas, loci angustia, item motus fetus, 4. de gen. anim. c. 4.</p>

TAB. IV.

Tab. IV. De affectionibus corporis naturalis.

Circa affectiones corporis naturalis observari debet

I. In genere	1. Quid sint: Sunt verò affectiones illæ accidentia, quæ essentiam corporis naturalis necessariò sequantur, & cum eodem recipiuntur.
3. Distinctio. Sunt enim affectiones aliæ	Internæ, quæ corpori naturali insunt, ut motus & quantitas.
	Externæ, quæ corpori naturali non insunt, sed adsunt, ut esse in tempore & in loco.
I. DE MOTU	1. Homonymia. Accipitur n. Motus
	1. Pro animi mutatione, quomodo ira, metus, & quivis affectus dicitur motus.
	2. Pro motu locali tantum.
	3. Pro quavis mutatione tam substantiali, quam accidentali, quomodo dicuntur I. categ. c. 16. & 3. Phys. t. 6. <i>ἡμεσις, φθορά, αὐξήσις καὶ φθίσις, ἀλλοίωσις καὶ φθορά</i> , Generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio & Latio.
2. Definitio. Est <i>κίνησις ἐντελέχεια & δύναμις ὄντων</i> , ἢ <i>κίνησις</i> , Motus actus ejus, quod est in potentia, qt. tale 3. Phys. t. 6. Vel: Motus est actus mobilis, qt. mobile est. 3. Phys. t. 16. Ubi notanda	1. Vocis ἐντελέχεια
	1. Etymologia. Dicitur autem juxta Philoponum <i>ἐν τὸ ἐν</i> , quod unum, & <i>τέλειον</i> quod perfectum & <i>ἔχειν</i> , quod habere significat: Juxta Monlorium in Orat. de <i>ἐκτελ.</i> dicitur <i>ἐν τὸ ἐντελές</i> , quod perfectum, & <i>ἔχειν</i> , quod habere significat, ut ita sit, juxta Etymon, Perfecti habentia.
3. Distinctio. nes. Est v. ἐντελέχεια s. a. ctus	1. Continuum & perennem motionem, ut vult Cicero I. Tusc. quæst. quam significationem obtinet aliàs <i>ἐνδελεχία</i> , & ap. Arist. 2. de gen. & corrupt t. 55. & 59. <i>ἐνδελεχῶς & ἐνδελεχῆς</i> .
	2. Fluxu viriū naturalium, ut vult Keckerm. I. Syst. Phys. c. 9 Sed Hinc ap. Arist. 3. Phys. t. 5, <i>ἐντελεχία</i> esse, est actu esse. Primus, qui est forma tam substantialis quam accidentalis, quæ facit, ut res actu sit talis. Secundus, qui est operatio à forma emanans, ut speculari, 2. de anima c. 1. Perfectus, qui omnem excludit potentiam, nihilq; de ea relinquit, ut forma. Imperfectus, cum quo semper aliquid potentia reliquum manet, 3. Phys. t. 16. ut motus.
II. In specie	2. Definitionis explicatio
	1. Per actum intelligitur imperfectus, i. e. ejusmodi actus, qui cum potentia conjunctus est.
	2. Per id, quod dicitur esse in potentia s. mobile, intelligitur corpus naturale, quod existit in potentia, non ratione sui, sed ratione formæ accidentalis, quam per motum acquirit, 3. Per reduplicationem excluduntur formæ accidentales, tam perfectæ, quam imperfectæ, quas habet mobile.
3. Species, quæ sunt	In quantitate
	Augmentatio, quæ est motus, quo major acquiritur quantitas.
	Diminutio, quæ est motus, quo minor quantitas acquiritur. 5 Ph. t. 18.
In ubi Latio, quæ est motus, quo alius locus acquiritur. 5. Phys. t. 18. ut cum quis ex domo foras progreditur. Motus autem hic est	In qualitate
	Alteratio, quæ est motus, quo in manente eodem subjecto, qualitas acquiritur vel abjicitur, ut cum ex calido fit frigidum, & contra I. de gen. & corr. t. 23.
1. Vel	Simplex, quo simplicia moventur corpora I. de cælo t. 7. & 23. Est que duplex
	Circularis, qui circa medium fit, I. de cælo t. 5. s. qui æqualem à centro distantiam perpetuò retinet, uti cælum movetur. Rectus, qui fit à medio vel ad medium recta I. de cælo t. 5. & 23. qui fit recta sursum, ut ignis, vel deorsum, ut terra.
2. Vel	Mixtus, quo mixta moventur corpora, I. de cælo t. c. ut animalia, quæ non uniformiter moventur.
	Naturalis s. per se, qui secundum internam alicujus propensionem fit. 4. Phys. t. 67. ut lapis, cum movetur deorsum, & animal ad præsepe festinans, qui motus posterior animalis, sicuti prior, specialiter naturalis vocatur.
1. ὤσις s. pulsio, qn. movēs vel à se vel ab alio pellit mo	1. ἄπωσις s. expulsio, qn. movens mobile non sequitur, ut cum ær exspiratur, manu pila propellitur.
	2. ἔπωσις s. impulsio, qn. movens mobile

A B C D E F

Tab. IV.

A	B	C	D	E	F
			ralem propensionem fit. 4. Phys. t. 67. & 8. Phys. t. 27. Cuiusmodi sunt		mobile sequitur, ut cum quis dolium pellit ad domum. 3. <i>πίσις</i> , quando id, quod jacitur, vehementiori motu cietur, quam naturalis illius fert motus. 3. Phys. t. 10.
				2. <i>ἔλξις</i> s. tractio, quando movens ad se vel ad aliud mobile trahit, ut cum equi trahunt post se currum. Huc pertinent inspiratio, distractio, & motus mulierum, quoniam.	
				3. <i>ὄχνησις</i> s. vectio, quoniam mobile ad motum rei alterius motum movetur, ut homo insidens equo, aut cornix ovi. l. c.	
				4. <i>Δίνησις</i> s. volutatio aut vertigo, quoniam mobile in gyrum vertitur, ut lapis molaris, aut rota in curru. l. c.	
			3. Vel	Velox, qui brevi tempore magnam spacium conficit, ut cum equus currit;	
				Tardus, qui longo tempore parvum conficit spacium, ut cum bos tardè incedit. 4. Phys. t. 129.	
			1. Actus fit. Impossibile enim est, moveri id, quod non est, 5. Phys. t. 8.		aliud nunquam movetur, ut terra quoad totum.
		1. Mobile s. patiens, quod motum recipere possit, quod	2. Motu prius sit; quemadmodum combustibile oportet esse prius, quam comburatur. 8. Phys. t. 4. Inter mobilia autem		aliud semper movetur, ut cælum. 8. Phys. t. 21. aliud aliquando movetur, aliquando quiescit, ut homo, lapis.
		2. Movens s. agens, quod motum mobili inferat. Omne enim quod movetur, ab aliquo moveri, necesse est, 7. Phys. t. 1. Est vero agens vel			Naturale simpliciter, quod contactu corporeo agit, & ab eo, in quod agit, repatitur 3. Phys. t. 8.
		3. Terminus à quo, unde motus oritur s. initium sumit. Arist. 5. Phys. t. 3. hunc vocat <i>ἐξ ὧ</i> ex quo.			Secundum quid, quod virtute tantum movet, nihilque à mobili repatitur, cuiusmodi est cælum.
		4. Terminus ad quem, in quo motus desinit. Aristot. vocat hunc <i>εἰς ὃ</i> in quod l. c.			
		5. Terminorum contrarietas 5. Phys. t. 49. Quam conditione à motu		Generatio, quæ est mutatio à non esse ad esse. 5. Phys. t. 4. Corruptio, quæ est mutatio ab esse ad non esse l. c. f. quæ prior forma substantialis abjicitur.	
		6. Tempus s. ut in tempore sive successivè fiat. In tempore, quod movetur, necesse est moveri. V. Phys. t. 51.			
		7. Continuitas. Quod n. partim motum, partim moveri debet, sine interruptione moveatur.			
		5. Oppositum, quod est quies, cuius notanda	1. Definitio. Est vero quies motus in mobili privatio V. Phys. t. 20. ut cum homo sedet.		
			1. In quantitate, ut cum ad debitam magnitudinem res devenit.		
			2. Species. Est enim quies		
			2. In qualitate, ut cum aqua calefieri desit.		
			3. In ubi, ut cum quid loco non movetur. Est vero quies in ubi		Naturalis, ut cum corpus locum obtinet, ad quem naturam suam fertur.
					Violenta, quoniam corpus alieno in loco vi detinetur, ut lapis suspensus.
			1. Quid sit? Est vero Quantitas accidens per se extensum. Extensum autem est, quod habet partem extra partem.		1. ut corpus naturale motum recipere possit,
		2. DE QUANTITATE	2. Eius officium. Præstat autem		2. ut Materia formam sustentare possit.
			3. Distinctio. Ratione n. Quantitatis dicitur aliquid	Finitum, quod finitam & determinatam habet quantitatem, cuiusmodi omnia corpora naturalia actu sunt, Infinitum, quod est, cuius secundum quantitatem semper aliquid extra accipere licet, 3. Phys. t. 63. s. fiat <i>μεγέθησι</i> additione s. <i>ἀφαιρέσει</i> ablatione. 3. Phys. t. 56. Rursus autem aliquid dici potest Infinitum	1. Actus, cuius quantitas actu nullis continetur terminis 3. Phys. t. 56. & huiusmodi infinitum non datur. 3. Phys. t. 37.
					2. Potentiâ, cui semper ratione quantitatis aliquid addi aut detrahi potest 3. Phys. t. 57. ut numero addi potest semper major. t. 68. & minimum etiam in minora dividi potest. t. 69. Ita hoc infinitum est in potentia, non ut aliquando actu sit; Sicut æs dicitur in potentia statua, sed, ut nunquam actu sit. 3. Phys. t. 58.

Tab. IV.

A	1.	<p>Quid sit? Est vero Locus, <i>πέρας</i> sive terminus continentis immobilis primus 4. Phys. t. 42. s. est terminus unumquodque corpus primum continens 4. Phys. t. 14. Ubi uota dici</p>	<p>1. Terminum extremum, quod locatum ambit, 2. Primum, ut significetur ambiens proximum. 3. Immobilē, quia nō movetur ad motum corporis contenti.</p>
3. DE LOCO	2.	<p>Quid sit esse in loco. In loco autem sunt, quæ alio à corpore circumscribuntur. Suntque in Loco vel</p>	<p>1. κατ' ἐνεργειαν s. actum, quæ actu ab alio corpore circumscribuntur, ut homo. h. m. cælum in loco non est. 4. Phys. t. 45. cui non adversatur, quod cælum maximè in loco esse dicit 4. Phys. t. 32. 2. κατὰ δυνάμιν s. potentiã, quæ habent aptitudinem, ut ab aliquo corpore circumscribi possint, licet actu non circumscribantur, ut h. m. est corporis naturalis affectio, (homo, lapis. 3. κατ' αὐτὸ s. per se, quæ ab alio corpore divisa ratione sui in loco sunt, ut 4. κατὰ συμβεβηκός s. per accidens 4. Phys. t. 32. & 34. quæ à continuo actu divisa non sunt, sed in eo sunt, quod est in loco per se, ut cor hominis.</p>
	3.	<p>Distinctio- nes. Est vero Locus</p>	<p>1. Communis, qui omnia vel plura continet corpora, ut cælum vel auditorium. 2. Proprius, qui proximè & immediatè corp⁹ ambit, ut aquæ loc⁹ est olla, 4. Ph. t. 14. 3. Naturalis, ad quem corpus spontè sua fertur. 4. Violentus, ad quem corpus vi pellitur.</p>
	4.	<p>Proprietates</p>	<p>1. Locus continet locatum 4. Phys. t. 30. 2. Locus primus nec major nec minor est locato. l. c. 3. Locus est sine corpore l. c. 4. Locus ab eo, quod continet, corpore est separabilis l. c. 5. Ad locum naturã suã fertur corpus. l. c.</p>
	5.	<p>Differentiæ. Sunt autem nostri respectu vel secundum positum nostrum</p>	<p>Dextrum & sinistrum. Sursum & deorsum. Ante & post. 4. Phys. t. 5. Prout a. convertimur, idem quod fuit dextrũ, fit sinistrũ, & quod fuit ante, fit post.</p>
	6.	<p>Oppositum, quod est vacuum. Est vero Vacuum locus omni corpore privatus. 4. Phys. t. 57. & 60. Et huiusmodi vacuum non datur. Datur vero vacuum, quod est locus, in quo corpus non est sensibile, ut quando vas & dolium dicuntur vacua.</p>	
4. DE TEMPORE	1.	<p>Quid sit s. definitio. Est vero Tempus numerus motus secundum prius & posterius. 4. Phys. t. 101. Ubi</p>	<p>Per numerum intelligitur non numerans, quo numeramus, sed numeratus, qui in rebus est, qd. sunt numerabiles. 4. Phys. t. 102. Hinc licet nihil esset, quod numerare posset, tempus tamen adhuc esset. 4. Phys. t. 131. Per motum intelligitur motus potissimum primi mobilis s. cæli, quod, uti sibi semper similis, est cæterorum mensura. Per prius & posterius significantur partes Temporis.</p>
	2.	<p>Partes, quæ sunt</p>	<p>Præteritum, quod fuit & elapsum est. Futurum, quod erit & nondum est 4. Phys. t. 59. Est enim Tempus Ens successivum, cujus partes simul non existunt.</p>
	3.	<p>Terminus communis, qui est νῦν s. Nunc, 4. Phys. t. 89. quod est finis præteriti & principium futuri, quare συνέχεια χρόνου s. continuatio temporis est potius, quam ipsi⁹ tempus. 4. Phys. t. 121.</p>	
	4.	<p>Verba temp⁹ significantia, quæ sunt secundū Arist. 4. Phys. c. 13.</p>	<p>1. Νῦν s. nunc, quod accipitur dupliciter 1. Pro communi temporis termino, qui unit Præteritum & Futurum, quæ ratione tempus non significat. 2. Pro tempore, quod ab instanti s. nunc præsentis parum differt, s. sic Præteritum s. Futurum, ut cum dico, Nunc venit, quia hodiè venit, vel nunc veniet, quia hodiè veniet 4. Phys. t. 122. 2. Πότε s. aliquando, quod significat Tempus determinatũ vel præteritũ vel Futurum. 4. Phys. t. 123. Ut cum dico, aliquando virginem osculatus sum, vel uxorem ducam. 3. Ἦδη Jam, quod significat tempus præteritum aut Futurum à præsentis Nunc minimè distans, 4. Phys. t. 126. Ut cum dico: Jam locutus sum cum virgine, aut jam eam visitabo. 4. Phys. t. 127. 4. Ἄρτι nuper, quod significat tempus præteritum præsentis nunc proximum, ut cum dico, nuper fui Jenæ. 5. Πάλαι olim, quod significat tempus præteritum multum distans à Nunc præsentis 4. Phys. t. 127. ut cum dico, olim fuit formosa. 6. Ἐξαίφνης s. subito, quod significat brevissimum tempus quodvis l. c. ut cum dico: subito mortuus est.</p>

Tab. V. De Mundo, & Corporibus simplicibus.

Post corpus Naturale consideratum in Univerſali agendum est

I. De Mūdo, de quo nota ri debet	<p>1. Nomē. { 1. κόσμος 1. de cælo t. 103. & alibi passim ab ornatu: Univerſum enim me- Vocatur lius κόσμον, quàm ἀνοσμίαν vocari dicit Aristoteles de Mundo c. 6. ap. Arist. { 2. Πᾶν s. univērsū 1. de cælo t. 4. Est enim mundus ordo & digestio uni- versorū, quæ à Deo & per Deum asservatur, ut habet Arist. de Mundo c. 2.</p> <p>2. Definitio. Est verò Mundus systema ex { 1. Perfectus 1. de cælo t. 4. non quidem sim- cælo & terra, ac ex iis naturis, quæ in- pliciter, cum dubium non sit, quin per- tra ea continentur, 1. de Mundo c. 2. Et fectior fieri potuerit; sed in suo genere. hic Mundus est { 2. Unus. Impossibile est, mundos unò plures esse, ait Arist. 1. de cælo t. 81.</p> <p>3. Materia, quæ est σῶμα φυσικὸν καὶ αἰσθη- { 3. Non Æternus, potuisset tamen esse ab æ- τὸν, corpus naturale & sensibile, dicen- terno.</p> <p>4. Forma, quæ non potest esse informans unà: cum enim mundus sit Ens per acc. & ex diversis specie corporibus constet, unà formam informantem habere nequit.</p>
II. De COELO, de quo observari debet	<p>1. Æquivocatio. { 1. Pro Deo ipso. Accipitur enim { 2. Pro aëre inter cælū & terrā interjacente, quod & primum vocatur cælum, cælum { 3. Pro æternā beatitudine & Ubi beatorum, quod tertium vocatur cælum. { 4. Pro cælo stellato, quod secundum vocatur cælum. Apud Arist. a. 3. de cæl. t. 1. vocatur primum cælum, & 3. de cælo. t. 1. & 1. Meteor. c. 3. Ele- mentum primum.</p> <p>2. Synonymia. { 1. Οὐρανός ἐστι τὸ ὄρον εἶναι τῶν ἀνω, ab eo, quod est terminus eorum, quæ supra Dicitur au- sunt, Arist. de Mundo c. 6. tem { 2. Ὀλυμπὸς ἢ ὀλολαμπὴς sive ubique luceat l.c. { 3. Αἰθήρ, ἐπὶ τῷ αἰεὶ θεῖν, quia semper currit sive movetur. 1. de mundo c. 2.</p> <p>1. Corpus naturale sive ἕστια σώματα s. sub- { 1. Habere materiam, quod Zabarella 1. de natura cæli c. 6, stantia corporis 1. de negat contra Arist. qui cælo materiā expressè tribuit cælo t. 13. Necesse ita- 1. de cælo t. 95. contradictionem etiam implicat cæl- que est, cælum { 2. Formam, quæ non potest esse intelligentia, ut quæ est { 2. Formam, quæ non potest esse intelligentia, ut quæ est Ens actu completum. Forma autem Ens actu comple- tum esse nequit: Nec Anima, uti ex animæ apparet cō- ditionibus, proindeque nec cælum est animatum. Est igitur aliud ab intelligentia & anima diversum quid forma cæli, quæ operationum in cælo est principium, materiamque informat.</p> <p>3. Quid sit. Est au- { 2. Simplex. 1. de cælo t. 8. & 23. Constat enim cælum immediatè ex materia prima tem cælū { 3. Sphericum, Sphæricam enim figurā necesse est habere cælum. Hæc enim est & maximè propria substantiæ, & naturæ primæ, ait Arist. 2. de cælo t. 22. 4. Circulariter mobile. Quia enim cælum est corpus simplex, simplicem etiam re- quirit motum, qui cum non sit rectus, circularem esse oportet, ut argumentatur 1. de cælo t. 8. & 23. Aristoteles. Hic vero motus non est contra naturam cæli, sed secundum ejus naturam, 1. de cælo t. 15. 5. Perpetuo mobile. 1. de cælo t. 100. Naturā circulare corpus s. cælum semper movetur, ait 2. de cælo t. 17. Timendum proinde non est, cælum aliquando stare, quod metuerunt olim quidam Physici, ut refert Arist. 9. Met. 8. 6. Finitum. Licet enim quantitatem magnam obrineat, non tamen est infinitum, Moveri enim non posset, si infinitum esset, ut ostendit Arist. 1. de cælo t. 35. & 61. 7. Omnia continens. Nullum enim extra cælum corpus est, nec contingit esse, ait Aristoteles 1. de cælo t. 69. & 99. 8. Immutabile & incorruptibile. 1. de cælo t. 22. & 2. de cælo t. 1. Incorruptibile au- tem non dicitur in ordine ad potentiam Dei, cum ita corruptibile esse constet, & aliquando corruptum iri Theologi doceant, sed in ordine ad causas natura- les, qua ratione incorruptibile est, quod à nullo agente naturali corrupti pot- est. Nec obstat, quod cælū habet materiam. Ut enim aliquid naturaliter sit cor- ruptibile, non sufficit materiā habere, sed insuper requiritur, ut formā cū qua- litatib9 inter se pugnantib9 materiæ unitā habeat, quæ, quia in cælo nō datur, ideò & naturaliter cælū est incorruptibile: In homine a. quia semper dantur, ideò etiam semper est corruptibilis. 4. Cæli</p>

A B

Tab. V.

A B

4. Cœli partes densiores, quæ sunt stellæ, de quibus notetur

1. Quid sint. Sunt vero stellæ & densiores cœli partes, lucidæ & rotundæ. Lux autem stellarum non est substantia, sed quædam qualitas.

2. Distinctio. Sûnt autem secundum Arist. 2. de cœl. t. 48. aliæ

Errantes siue Planetæ, quæ eundem inter se ordinem & situm non observant nec scintillant. Hujusmodi sunt

Fixæ, quæ eundem semper inter se situm & ordinem servant. Harum quædam propter nimiam loci intercapedinem nobis scintillare videntur l.c. Huc pertinet & Galaxia, quæ est maxima minimarum stellarum frequentia, quæ præ tenuitate distinctè videri non possunt.

1. Saturnus, qui est frigidus & siccus. nō formaliter s in se, sed causaliter, quia efficit & causa est frigoris & siccitatis.

2. Jupiter, qui est temperatè calidus & humidus.

3. Mars, qui est calidus & siccus.

4. Venus, quæ est calida & humida.

5. Mercurius, qui illius, cum quo jungitur, naturæ se accommodat.

6. Sol, qui est Planetarum maximus & lucidissimus, caloremq; toti mundo impertit. Hinc illius præsentiam generationis, & absentiam corruptionis causam esse dicit Arist. 1. Meteor. c. 9. Radii Solis cum avertuntur, Lunæ inter solem & visum nostrum interpositione, Eclipsis oritur Solis, quæ naturaliter non potest esse totalis cum Luna Sole minor sit.

7. Luna, quæ humida est & frigida, unde & pro ipsius incremento & decremento corpora humorum incrementa & decremента habent. In plenilunio noctes sunt tepidiores propter lucem pleniorē. quare & Echinorum & cancerorum corpora circa illud tempus obefiora esse docet Arist. 4. de part. an. c. 5. Maculæ lunæ non sunt vapores terrestres, quibus Luna alatur, ut sensit Plinius, qui nō minus deridendus est, quàm illi, qui Solem humido ali dixerunt, ut refert Arist 2. Met. c. 2. Sed partes Lunæ densiores, quæ proinde magis lucidæ sunt, quàm partes rariore, quæ ita maculæ formam repræsentant. Patitur Eclipsin Luna. qn. fit interpositio terræ inter Solem & Lunam à diametro oppositæ, quæ interpositio facit, ut lumine solari luna privetur. Habet tamen ipsa, ut & aliæ stellæ in se lumen, quamvis satis exiguum.

III. De Elementis, de quibus notetur

In Genere

1. Quid sint. Sunt v. Elementa corpora naturalia simplicia, ex quibus omnia corpora mixta componuntur, & in quæ ultimò resolvuntur, ut colligitur ex 3. de cœl. t. 31. Dicitur autem de Elementis

1. quod sint corpora, ut ostendatur illa habere materiam, quæ simplex est, & nulla alia, quàm prima, & formam, quæ substantia est, non vero qualitates primæ & tactiles. 2. Ut distingvatur à primis rerum naturalium principiis, quæ materia & forma sunt, non vero corpora.

2. quod sint simplicia, ut distingvantur à mixtis, quæ non immediate ex materia prima & forma sunt.

3. quod ex illis omnia corpora mixta componantur, ut distingvantur à cœlo, quod licet corpus naturale simplex sit, ex eo tamen, tanquam ex materia, nullum fit corpus.

4. quod in ea ultimò resolvantur mixta, ut ostendatur, primum subjectum esse elementorum materiam, eoque priorem materiam non dari.

2. Quot sint. Sunt vero quatuor: Ignis, aër, aqua & terra. 2. de gen. & corr. c. 3. t. 16. Quot enim primarum qualitatum conjunctiones sunt posibles, tot etiam elementa sunt. Quatuor autem saltem sunt posibles, ut caloris & siccitatis in igne, humiditatis & caloris in aère, frigoris & humiditatis in aqua, & frigoris & siccitatis in terra. (Calor enim & frigus, humiditas & siccitas, quia contraria sunt, conjungi nequeunt.) Quatuor igitur saltem esse Elementa concludit Arist. l. c. Neutrum autem horum incorruptibile est: tam ignis enim quàm aër, aqua & terra dissolvitur 3. de cœlo t. 52. ita, ut unum fiat elementum ex alio t 55. Quò major autem horum est ad se invicem cognatio, eò facilior & velocior potest esse permutatio, ut ignis & aër conveniunt calore; Est enim ignis calidus & siccus, aër calidus & humidus, itemq; aqua & aër, quapropter & citius permutari possunt, quàm ignis & aqua, aër & terra, ut docet Aristoteles 2. de gen. & corr. c. 4. t. 25. & 26.

3. Distinctio.

A B

Tab. V.

A	B	
	} distinctio. Sunt autem elementa alia	{ Levia, quæ natura sursum feruntur, ut ignis & aër, inter quæ prius simpliciter leve est, quia omnibus supereminet, 4. de cælo t. 32. Posterius saltem secundum quid leve, nim. resp. aquæ & terræ.
		{ Gravia, quæ semper naturâ nata sunt deorsum ferri nõ prohibita, ut terra & aqua, inter quæ prius simpliciter grave 4. de cælo t. 37. quia omnibus substat; posterius secundum Quid grave sc. resp. aëris, potest tamen & secundum quid leve vocari; Aër enim & aqua habent levitatem & gravitatem, ait Arist. 4. de cælo t. 29.
	In specie	1. De Igne {
		1. Quid sit. Est vero ignis elementum calidissimum, siccum & levisimum. Est enim ignis calidus & siccus 2. de gen. & corr. t. 16. magis tamen calidus, quàm siccus. t. 23.
		2. Locus. Est vero ignis, utpote Elementum levisimum supra aërem proximè sub Lunæ concavo: ordinatum enim est h. m. quod in circuitu primo sub circulari latione est calidum & siccum, quod dicimus ignem, ait Aristoteles 1. Meteor. c. 4. Nec obstat, quod Pythagorei elemento honorabilissimo etiam locum honorabilissimum, qui medium sit, deberi dicebant, ut refert Arist. 2. de cælo t. 72. & 73.
		2. De Aère {
	1. Quid sit. Est vero aër elementum humidissimum, calidum & leve: Est enim aër calidus & humidus 2. de Gen. & Corr. t. 16. magis tamen humidus, quàm calidus t. 23. Hinc etiam angustissimos corporum poros penetrat, quos aqua pertransire nequit.	
		{ Infimam regionem, quæ à superficie terræ incipit, & ad eam partem se extendit, quæ radorum solis repercussione non incalescit. Hinc calida est & humida.
		2. Locus, qui secundum Arist. 1. Met. 3. distinguitur in {
		Supremam, quæ paulò infra altissimorum montium cacumina incipit, & se ad locum ignis usque extendit. Et hæc est calidior & siccior.
		Mediam, quæ inter supremam & infimam interjacet, nec à Solis radiis attingitur. Et hæc omnium est frigidissima, & vaporibus ascendentibus in frigidatur.
		3. De Aqua {
		1. Quid sit. Est vero Aqua elementum frigidissimum, humidum & grave. Est enim Aqua frigida & humida, magis tamen frigida, quàm humida. 2. de gen. & corr. t. 23. Hinc & magis cum elemento calidissimo pugnat.
		2. Locus. Est vero locus illius naturalis, ut sit supra terram & proximè ab aère ambiatur. Hinc si particula terræ in aquam projicitur, statim fundum petit: ut tamen habitationi terrestrium esset idonea, bona terræ pars non est obruta aquis.
		4. De Terra {
		1. Quid sit. Est vero Terra elementum siccissimum, frigidum & gravissimum. Est enim terra frigida & sicca, 2. de gen. & corrupt. t. 16. magis tamen sicca, quàm frigida. t. 23.
		2. Locus, qui propter terræ gravitatem est infimus inter elementa, & centrum hujus universi.
		3. Quantitas. Est vero ea resp. cæli totius ferè nihil. 1. Meteor. c. 14. & non magna, respectu magnitudinis aliorum astrorum 2. de cælo t. 112.

Tab. VI.

Tab. VI. De Qualitatibus primis & Mixtione.

Postelementa in se considerata, agendum est de illis, prout mixtionem ingrediuntur. Ubi notari debet

I. De qualitatibus primis

In genere

1. Quid sint. Sunt vero qualitates primæ, quæ elementis per se & primò in sunt, quæq; reli-
2. Quot sint. Sunt vero quatuor. calor, frigus, humiditas, siccitas. (quarum causa sunt. *Ποιησις* l. activæ, ut calor & frigus. 2. de gen. & corr. t. 8. & 4. Met. c. 1.
3. Distinctio. Inter qualitates enim primas aliæ sunt *Παθησις* l. passivæ, ut humi-
 1. Univocam, quæ dicitur, quando actionis terminus cum qualitate operante eandem habet naturam. H. m. omnes qualitates primæ activæ sunt, nec distinctio inter activas & passivas qualitates primas locum invenit. Uti enim calor calefacit, & frigus infrigidat: Ita humidum humectat, & siccum exsiccatur.
 2. Æquivocam, quæ dicitur, quoniam actionis terminus dissimilem cum qualitate operante naturam habet, ut, cum calor homogenea congregat, & frigus tam homogenea, quam heterogenea. Et juxta hanc actionem calor & frigus, quia congregant, activæ sunt qualitates, humidum autem & siccum, quia terminantur, sunt passivæ.

In specie

1. Quid sit calor. Est vero calor qualitas prima, homogenea congregans i. de gen. t. 8. Nec obstat, quod etiam calor s. ignis aliena segregat. Id enim fit per accidens, ut tradit Arist. l. c. Per Homogenea autem intelliguntur non tantum, quæ specie eadem sunt, ut Aurum, sed etiam, quæ specie differunt, modò in tantum similem habeant temperaturam, ut uniri queant, ut alimenta omnia, quæ in unam naturam in chylo converti possunt, olus, caro, panis, & c.
2. Quid frigus. Est vero frigus qualitas prima congregans tam homogenea, quam heterogenea. 2. de gen. & corr. t. 8. ut patet in aqua congelata, ubi non tantum partes aqueæ, sed etiam ligna, stramen, lapides, & si quæ alia intercipit, in unum acervum cogit. Per heterogenea autem intelliguntur omnia, quæ in unam naturam converti nequeunt, ut quæ in excrementa abeunt.
3. Quid humiditas. Est verò humiditas qualitas prima, quæ difficulter suo, facile autem alieno continetur, l. c. t. 9. ut patet in aëre vel aqua, quæ facile ad figuram vasis figurantur, vasisque terminos recipiunt.
4. Quid siccitas. Est vero siccitas qualitas prima, quæ suo facile, difficulter vero alieno continetur l. c. ut patet in lapide, qui projectus in vas aliquod, vasis fig. minimè recipit, sed proprios terminos retinet. (habet, ut aër, pruina.
 1. Raritas. Est vero rarum id, quod partes attenuatas nec solidæ cohærentes
 2. Densitas. Est vero densum, quod partes astrictas & solidè cohærentes habet, ut ferrum, lapis. (t. 4. ut ignis.
 3. Levitas. Est vero leve, quod suam naturam sursum ferri aptum est. 4. de cœl.
 4. Gravitas. Est v. grave, quod naturam suam deorsum s. ad medium fertur l. c. ut lapis.
 5. Durities. Est vero durum, quod compressum in se per superficiem non cedit tangenti. 4. Met. c. 4. Estque vel simpliciter durum, ut ferrum.
 - Secundum quid, ut cera ref. lanæ. t. c.
 6. Mollities. Est vero molle, quod compressum quoad superficiem tactui cedit non circum obstitit. 1. c. ut poma matura. Hinc aqua mollis non est, quia comprimentis superficiem undique circum obstitit. 1. c. Estque vel simpliciter molle, ut lana.
 - Secundum quid, ut cera ref. lapidis. l. c.
 7. Crassities. Est vero crassum, quod solidas habet partes, ut ferrum, lapis 2. de gen. & corr. t. 10.
 8. Subtilitas. Est v. subtile, quod partes habet tenues, ut flatus in aere l. d.
 9. Ariditas. Est vero aridum, quod partes ferè omni humore destitutas habet l. c. t. 12. ut pumex.
 10. Lubricitas. Est vero lubricum, quod facile tactum effugit, ut angvilla.
 11. Friabilitas. Est vero friabile siccum, quod partes non bene cohærentes habet, & tritu faciles, ut Sal.
 12. Lentor. Est vero lentum, quod tenaces & glutinosas partes habet, ut pix.
 13. Asperitas. Est vero asperum, quod constat partibus prominentibus, & tactum offendentibus, ut Cortex.
 14. Levitas. Est vero læve, quod superficiem habet æqualem, tactumque oblectat.

H

II. De Mixtio-

A

- 1. Homonymia. Accipitur enim mistio
- 1. Pro tam arcta miscibilium conjunctione, ut sensu dignosci illa nequeat, ut cum farina hordei & tritici conjunguntur. Arist. 1. de gen. & corr. t. 85. vocat *μίξιν* *προς αἰσθησιν* s. mistionem ad sensum.
- 2. Pro simili miscibilium conjunctione, ita tamen, ut insuper secundum omnes partes confusio fiat. l. c. ut cum vinum aquâ diluitur.
- 3. Pro elementorum unione, ut h. l.

II. Demistione

- 2. Definitio. Est v. *μίξις τῶν μυστῶν αἰσθησῶν ἐνωσις* s. mistio miscibiliū alteratorum unio 1. de gen. & c. t. 90. Ad mistionē ergo omnem requiri patet
- 1. Miscibilia, quæ nihil aliud sunt, quàm 4. elementa. Omnia n. corpora mista, quæ circa medii locū sunt, ex omnibus cōposita sunt simplicibus. ait Aristot. 2. de gen. & corr. t. 49. Hæc vero, prout mistionem ingrediuntur, sint
- 2. Miscibilia selementa alterata. Elementa enim in mistione talia nō manent, qualia ante mistionem sunt, sed qualitates, dum mutuo in se agunt & patiuntur, alterantur, & ad convenientem temperiem rediguntur. Non ergo miscibilia misto insunt 1. secundum materiam & formas substantiales integras, cum mistū ita nihil esset aliud formaliter, quàm elementa quatuor, nec 2. insunt secundum materiam & formas, sc. substantiales refractas, cum substantiæ intensionem & remissionem non recipiant; sed 3. insunt secundum materiam saltem cum qualitatibus refractis, quæ materia prioribus formis abolitis sub formam misti redigitur. Non. ait Aristoteles 1. de gen. & corr. t. 84. (miscibilia) actu permanent (in misto,) ut corpus & album, neq; corrumpuntur, neque alterum, neque ambo. Salvatur enim virtus eorum, ideò & hæc relinquuntur.
- 3. Miscibilium alteratorum unionem. Excluditur itaque à mistione elementorum generatio, ut aër ex aqua, & contra, & ostenditur simul accidentium mistionem nō dari, 1. de gen. & corr. t. 87.

I. Ποιητικὰ ἀλλήλων καὶ παθητικὰ ὑπ' ἀλλήλων seu agentia & patientia ad se invicem. 1. de gen. & corr. t. 87. & 2. de gen. & corr. t. 8. actione nimirū univocâ. Hanc circa conditionem notandū ulterius

II. Ἐυδιαίρετα s. in partes minutissimas facile divisibilia 1. de gen. & corr. t. 88.

III. Τοῖς δυνάμεισι πῶς ἰσχυόμενα s. potentiis quodammodo æquabilia t. 89. Multa enim paucis & magna parvis conjuncta mistionem non efficiunt, sed id, quod superat, alterum in suam naturam convertit t. 88.

- 1. Quid sit Reactio. Est v. reactio nihil aliud, quàm retributa s. reciproca actio, quando nim. hoc in illud, illud vero in hoc agit, ut cum aqua calida infunditur frigida, calida calefacit frigidam, & frigida in frigidat calidam.
- 2. Quid sit repassio. Est vero repassio retributa s. reciproca passio, quando nimir. hoc patitur ab illo, quod rursus patitur ab hoc, ut cum id quod pellit, patitur ab eo, quod pellitur, quod rursus patitur ab eo, quod pellit. 4. de gen. a. c. 3.
- 3. Simile non agere in simile, nec pati à simili 1. de gen. & corr. c. 7. Intelligitur autem per simile id, quod proprie est simile, h. e. tam genere, quàm formâ, ut duo æquè calida, quorum neutrum agit in alterum. Agit tamen calidum in calidū, quod non est apud calidum, ex quo reliquos frigoris gradus expellere conatur. Ut ergo inter aliqua detur actio & passio, 1. nec penitus similia sint, h. e. genere & formâ, nec 2. penitus dissimilia, h. e. genere & forma, ut calor & lineâ; sed 3. genere similia, forma vero dissimilia, qualia sunt humidum & siccum, calidum & frigidum. Vid. Arist. 1. c.
- 4. Agens ad simile sibi patiens 1. de gen. & corr. t. 51. Calidum enim, dum agit in frigidum, ipsū conatur calidum reddere.
- 1. Generationem simplicium corporum selementorū, ut cum ex aère aqua, aut ex aqua aër generatur.
- 2. Generationem misti, quæ formaliter cum mistione nō est eadem, sed ab ea ratione differt. Prout enim elementa s. miscibilia se invicem oppugnant, alterant & ununtur, Mixtio; prout vero nova forma substantialis acquiritur, Generatio vocatur.
- 4. Oppo-

3. Cognatū, quod est Generatio. Est vero generatio mutatio totius, nullo sensibili manente ut subjecto eodem, ut cum ex alimento chylus, & ex chylo fit sanguis 2. de gen. & corr. t. 25. Mutari autem dicitur totum, quoties compositi forma interit, quamvis materia & accidentia remaneant. Hinc quoties aliquid ita mutatur, ut formam suam substantiāle deponat, aliamque adsumat, dicitur generatio: quo sensu & Arist. 1. de gen. & corr. t. 17. dicit. hujus corruptionem alterius generationem, & hujus generationē alterius corruptionē: non quidē formaliter, quæ ipsa generatio, quæ est unio materiæ cū forma. esset formaliter corruptio, quæ est materiæ & formæ dissolutio; Sed consequenter, quia, quando unum generatur, alterū corrūpitur, & quando unum corrūpitur, alterum generatur. Complectitur autem generatio sub se, ut ex 1. de gen. & corr. t. 23. patet

A

Tab. VI.

A
4. Oppositum, quod est putrefactio, de qua notetur

1. Quid sit s. Definitio. Est vero putrefactio corruptio naturalis ac proprii caloris in unoquoque humido ab externo, qui in ambiente est, calore. 4. Met. c. 2. Dicitur autem de putrefactione, quod sit

- 1. Corruptio. Est enim mutatio ab esse tali ad non esse tale, s. Est mutatio ab esse perfecto ad esse imperfectum.
- 2. Corruptio naturalis ac proprii caloris. Per calorem autem, qui per putrefactionem corrumpitur, intelligitur ille, qui in generatione dominatur ac humidum terminat, qui, quatenus in humidum tenet dominium, idque terminare potest, naturalis; quatenus vero huic misto est commensuratus, & non alii convenit, proprius h. l. vocatur. Corrupti autem per putredinem dicitur calor, licet aliquis in putrescente maneat. Nam in his, quæ putrescunt, fiunt animalia, propterea, quod, quæ segregatur caliditas naturalis existens consistere facit segregata, ait Arist. 4. Met. c. 1. Qui E. in misto putrescente remanet calor, pro animalium illorum generatione humidum cum sicco congregat.
- 3. In unoquoque humido. Omne enim, in quo proprius & naturalis calor debet corrumpi, subiectum debet esse humidum, s. illud humidum sit naturale s. adventitium. Hinc, quæ humido excrementitio abundant, ut poma, facilius putredinem concipiunt, quam quæ siccioris sunt naturæ.

4. Quæ fiat ab externo calore ambientis. Illud enim, quod calorem naturalem in humido corrumpit, est calor externus illius, quod ambit, corporis, sive illud sit aër, s. sit aqua s. corpus aliud. Dum enim calor externus ambientis corpus humidum aperit, ac internum educit ac imminuit calorem, humidum, quod eò continebatur, à sicco separatur, ac sui quasi factum juris diffluit, indeque oritur putredo, tandemque solum fimus & terra remanet.

Hinc apparet

- 1. Quare ea, quæ putrescunt, ab initio sint humida, deinde sicca? sc. exeunte proprio calido, simul educitur, quod secundum naturam humidum, & inducens humidum non est amplius, ait Arist. 4. Met. c. 1.
- 2. Quare tempore hyberno minus putrescunt corpora, quam æstivo? In hyeme enim parum in ambiente aëre & aqua est caloris, quare nihil valet, in æstate vero plus, ait Aristoteles l. c. Eadem est causa, quare caro in locum frigidiorum collata tam citò non putrescat.
- 3. Quare aqua, quæ movetur & fluit, minus putrescat, quam quæ non movetur? sc. debiliior motus fit ab eo, qui in aëre est, calore, quam, qui in re præexistit, quare nihil facit permutari, ait Aristoteles l. c.

2. Distinctio. Est vero putrefactio sive putredo vel

- 1. Secundum Totum s. Totalis, quando nimirum calor naturalis è subiecto humido, unà cum humido in totum educitur à calore externo ambientis, ita, ut præter terram nihil remaneat. H. m. putrescunt mista per excessum terrea, ut poma, caro. Totalisq; esset putredo, licet pars saltem misti ita putrescat.
- 2. Κατὰ μέρος s. partialis, quando calor naturalis cum humido non in totum educitur à calore externo ambientis. Et h. m. putrescunt humores in corpore humano, vinum & alia per excessum aquea.

I

Tab. VII.

Tab. VII. De Temperamento & primarum qualitatum in misto effectibus.

<p>1. Temperamentum. De quo notari debet</p>	<p>1. Quid sit s. definitio. Est vero Temperamentum nihil aliud, quam quatuor primarum qualitatum ad mediocritatem redactarum misto conueniens proportio. Non proinde Temperamentum est</p>	<p>1. Substantia. 2. Nova & quinta qualitas.</p>
<p>2. Effectus qualitatum in misto, quae sunt</p>	<p>1. Quid sit s. definitio. Est vero coctio perfectio proveniens à calore naturali & proprio, humidum ac siccum ad convenientem temperiem reducens. 4. Met. c. 2. Differt hæc concoctio, quæ est naturalis & à naturali proficiscitur calore, ab ea, quæ est artificialis, & à calore igneo s. ascitio fit.</p>	<p>1. Simplex, ubi una saltem ex quatuor primis qualitibus excellit. 2. Compositum, ubi duæ qualitates excedunt, reliquasque duas vincunt. Huiusmodi est in homine</p>
<p>1. Cocio, de qua notetur</p>	<p>1. Maturatio, quæ est coctio nutrimenti in humido, proveniens à calore naturali, reducens humidum ac temperiem mixto convenientem. Et convenit propriè plantarum & arborum fructibus, qui maturi dicuntur, quoniam perfecti sunt, 4. Met. c. 3. Adjuvatur maturatio à calore extrinseca nonnunquam ut quoniam vites locantur ad parietem; sed non perficitur, nisi calore naturali. Impropriè maturatio tribuitur ulceribus, quæ matura dicuntur, quando sine difficultate sanies effluit. l. c.</p>	<p>1. Crudititas, quæ est imperfectio in frugibus à defectu proprii caloris proveniens. 4. Met. c. 3. Tribuitur per similitudinem cruditas urinae & destillationibus, l. c.</p>
<p>2. Effectus qualitatum in misto, quae sunt</p>	<p>1. Crudititas, quæ est imperfectio in frugibus à defectu proprii caloris proveniens. 4. Met. c. 3. Tribuitur per similitudinem cruditas urinae & destillationibus, l. c.</p>	<p>1. Aquea, ut glacies, quia non habent poros. 2. Merallica, quæ poros quidem habent, sed angustos. 3. Penitus porosa, & poros molles habentia, ut: Sal, nitrum. l. c. 4. Concretio,</p>
<p>2. Exsiccatio, quæ fit</p>	<p>1. à calore externo, quoniam ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permotio, quæ fit 2. ab interno, ut cum calor internus humidum innatum expellit aut consumit. 3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccatur lutum frigus. Exsiccabilia autem non sunt omnia, sed quæ sunt aquea, & aquam admistam habent, sive illa connata fuerit, ut in lacte, s. sit adventitia, ut in lana 4. Met. c. 5.</p>	<p>1. Aquea, ut glacies, quia non habent poros. 2. Merallica, quæ poros quidem habent, sed angustos. 3. Penitus porosa, & poros molles habentia, ut: Sal, nitrum. l. c. 4. Concretio,</p>

Post missionem agendum est de illis, quæ missionem consequuntur, qualia sunt

A

Tab. VII.

- A
4. Cōcre-
tio, quæ
fit
1. A calore sicco, ut in salibus, cum torrentur, aut ex aquâ segregantur.
2. A frigore, ut cum aqua glaciatur.
3. A frigore & calore simul, ut qn lapides concrefcunt. Concretionem autem admittunt, vel quæ sunt aquea, vel simul aquea & terrestria 4. Met. c. 6. In quibus autem aër prædominatur, illa non concrefcunt, ut apparet in oleo, quod, quia aëre plenum est, non concrefcit; & in aquâ etiam, quia aër sursum fertur, supernatat. 4. Met. c. 7.
5. Liguatio,
quæ fit
1. à calore, quæ enim frigore concreta sunt, calore iterum liquantur, ut in glacie, auro & pingvedine apparet.
2. ab humiditate. Quæ enim calore sicco sunt concreta, illa, adhibitô humidô, iterum liquefcunt, ut in sale & nitro videtur: Quæ vero calore simul & frigore cōcreta sunt, inter illa quædam non liquefcunt, ut vasa fictilia, 4. Met. c. 7.
6. Mollitio, quæ fit à calore in illis, quæ plus de terra, quàm de aqua participant, veluti in ferro & in cornu conspici-
cum est 4. Met. c. 6. Molliri proinde non possunt
1. Ex aqua, quæ fuerunt concreta, ut glacies.
2. Terrea, omnis ferè humoris expertia, ut Sal, vasa fictilia. 4. M. c. 9.
7. Flexio, quæ est motio ad concavum salvâ manente longitudine. 4. Met. c. 9. ut in arundine aut vimine apparet. Motio enim, quæ fit ex concavo in rectum, vocatur directio l. c. Quare &, quæcunque non possunt dirigi, etiam flecti nequeunt l. c. ut fictilia vasa.
8. Ruptio, quæ est in magnas partes, quarum duæ saltem sunt, separatio. 4. Met. c. 9. ut in ligno.
9. Fractio, quæ est in parvas partes & duabus plures divisio l. c. ut in vitro, lapide, & vasis fictilibus.
10. Impressio, quæ est transitus aut cessio in profundum secundum superficiem partem non circumstando, orta à tactu 4. Met. c. 9. Aqua proinde non patitur impressionem, Nec impressionem recipiunt, quæ, ubi tacta fuerint, in eos, quos in se habent, meatus coire nequeunt, ut lapis, ferrum l. c. Presibilia vero sunt, quæ tactu in seipsa aut in proprios meatus coire queunt, ut, spongia, caro, l. c. Inter presibilia autem alia sunt mollia, ut cera, alia dura, ut æs, l. c.
11. Tractio, quæ est motio superficiem in obliquum. Hinc & trahibilia sunt, quorum superficies in obliquum transferri potest, ut: pilus, corrigia, lana, pituita l. c.
12. Ductio, quæ reperitur in illis, quæ unâ percussione quoad superficiem simul in latus & profundum secundum partem transferri possunt, ut, aurum, argentum, plumbum. l. c.
13. Formatio s. subactio, quæ locum habet in presibilibus manentem compressionem habentibus, ut in cerâ, luto 4. Met. c. 9. Hinc licet spongia impressionem recipiat, non tamen est formabilis.
14. Fissio, quæ est secundum longitudinem divisio. Fissibilia autem sunt, quæ dividi possunt amplius, quàm dividens divisit, 4. Met. c. 9. ut lignum, quod amplius finditur, quàm findens divisit; quia durum est, meatusque secundum longitudinem habet. l. c.
15. Sectio, quæ secundum latitudinem est divisio. Secabilia autem sunt corpora concreta tam dura, quàm mollia, quæ non necessariò ulterius dividuntur, quàm dividens divisit, nec, dum secundum latitudinem dividuntur, franguntur. 4. Met. c. 9.
16. Exhalatio, quæ est excretio cōmunis humidi & sicci simul ab ignis calore proveniens 4. Met. c. 9. Exhalabilia autem sunt corpora, quæ humida quidem sunt, humorem autem non evaporant, nisi igne admotô. l. c. ut Juniperi, ligna, quorum exhalatio fumus est.
17. Combustio, quæ est in cinerem redactio. Combustibilia autem sunt, quæ meatus ad suscipiendum ignem idoneos habent, in illisque humorem, igne tamen debiliorem, ut ligna, 4. Met. c. 9. inter quæ viridiora, utpote humidiora, magis combustioni renitentur, quàm arida. Inter combustibilia autem alia sunt inflammabilia, quæ flammam præbere possunt, s. quæ non sunt prorsus humida, & tamen sunt exhalabilia, ut ligna l. c. quæ per se sunt inflammabilia; cera autem & oleum magis cum aliis l. c. alia non-inflammabilia, quæ flammam exhibere non possunt.

Tab.IIX. De Corporibus imperfecte mixtis in genere & specie.

Post ipsam missionem & ea, quæ missionem insequuntur, sequuntur corpora imperfecte mixta, de quibus notari debet

1. In Genere
1. Nomen; Vocatur autem communiter *μετέωρα* q. elevata & suspensa, quia pleraque illorum in sublimiori loco sunt posita, quare & hanc doctrinam veteres à potiori *μετεωρολογία* dixerunt, dicente Aristotele i. Met. c. 1. (teria & formâ constant, ut Iris, Parelius, Fulgur.
 2. Distinctio. Sunt *καὶ ἐμφασιν* f. emphatica, quæ ab illustratione solummodo dependent, nec magis vero inter Me- *καὶ ὑπόστασιν* f. hypostatica, quæ materia & formâ constant, ut corpora imperfecte mixta. Hæc a, rursus sunt vel Ignita, ut Ignis fatuus. Aerea, ut Ventus. Aquea, ut nubes.
 3. Materia. Meteororum autem, quæ corpora sunt, materia { Remota, 4. sunt Elementa. Proxima est vapor, qui est halitus calidus & humidus, ex aqua & aquosis locis proveniens. Quare & potentia aqua. i. Met. c. 3. & exhalatio, quæ est calida & sicca, à terrâ proveniens.
 4. Efficiens. Educitur autem & Elevatur tam vapor, quàm exhalatio virtute Solis & reliquarum stellarum. Calefactâ terrâ à Sole necessarium est, exhalationem fieri, ait Aristoteles i. Met. c. 4. **Fiunt tamen exhalationes** { Rarius { 1. Tempore hyberno, quia terra frigore est constricta, 2. Tempore æstivo, quia nimius calor eas absumit, antequam ad suum locum deveniunt. (sumit. 3. Horis meridianis, quia & tunc calor fortior eas absumit. Frequen- { 1. Tempore verno, & autumno, quia tunc terra magis est soluta, pluviaque magis humectatur. 2. Horis matutinis & vespertinis, quia tunc calor est debilius, quàm ut eas absumere possit.
 5. Locus. Omnia autem (Meteora) sub Luna fiunt, ait Arist. 2. Met. c. 4. **Fiunt tamen alia in** { Infimâ aëris regione, & in terræ cavernis, ut ignis fatuus & terra motus. Media aëris regione, ut nubes. Supremâ, ut Cometa.
1. Meteora ignita sunt
- I. Fax, quæ est exhalatio tenuis ac continua secundum longitudinem & latitudinem æquè distensa, quæ accensa in parte superiori instar facis ardet i. Met. c. 4.
 - II. Trabs; quæ est exhalatio secundum longitudinem extensa, quæ æquabiliter accensa trabis figuram exhibet. i. Met. c. 4.
 - III. Bolis, quæ est exhalatio mediocriter longa, cujus partes subtiliores unâ cum crassioribus benè mixtæ, subito accensæ, sursumque tendentes, emissæ sagittæ speciem exhibent.
 - IV. Capræ saltantes, quæ sunt exhalationes secundum longitudinem magis, quàm secundum latitudinem extensæ, nec partibus æqualiter densis constantes, ad quarum latera, quæ qs. fila sunt, dum flamma excurrit, ad modum caprarum saltantium scintillare videntur. i. Met. c. 4.
 - V. Stellæ vel scintillæ volantes, quæ sunt exhalationes parvæ & multipliciter dispersæ, quarum una accensa alteri celeriter flammam comunicat, ac ita ad modum scintillæ volantis volare videtur. i. Met. c. 4.
 - VI. Stella cadens, quæ est exhalatio non benè compacta, quæ à nube frigida tacta depellitur, & cum una post aliam pars accenditur, stellæ cadentis speciem refert i. Met. c. 4.
 - VII. Draco volans, qui est exhalatio crassa, nec benè compacta, quæ in sublimi accensa frigidae nubis impulsu incurvatur, & ita flectitur, ut partes exteriores duæ caput & caudam, mediæ vero ventrem Draconis representent. (lancea detruditur.
 - IX. Lancea ardens, quæ est exhalatio oblonga & benè compacta, quæ inflammata ad formam
 - IX. Ignis erraticus f. fatuus, qui est exhalatio viscosior, inflammata, hinc inde vagans. Hæret autem in infimo aëre, quapropter motu illò, etiam ignis fatuus movetur. Hinc, qn. ad illum viator accedit, aërem ante se pellit quò propulsò & ignis fatuus propellitur, ac ita fugere videtur; quando vero recedit, trahit post se aërem, quo attracto & ignis fatuus trahentem sequitur; quando vero stat, & ignis fatuus stat, nec movetur, quia aër non movetur.
 - X. Ignis lambens, qui est exhalatio inflammata, rara & subtilis, quæ per aërem dispersa hominum vestimentis ac equorum aliorumque capillis sine ulla læsione adhæret. Adhæret etiam hic ignis navium malis, vocaturque, si una fuerit flamma, sidus Helenæ; si verò duplex fuerit, Castor & Pollux.
 - XI. Chasma, quod est exhalatio densa & viscosa, in suprema aëris regione, cujus partes exteriores, qn. mediis non inflammatis flammam concipiunt, cavitas qs in coelo formatur; quæ, si magna fuerit, hiatus, sin parva, fovea vocatur. (i. Met. c. 5.
 - XII. Color sanguineus, qui est exhalatio æquè raras & æquè densas partes habens, i. inflammata.
 - XIII. Cometa, qui est exhalatio viscosa, sicca, ampla, arcte compacta, inflammata, diu ardens, stellæ formâ referens. i. Met. c. 6. & 7. De hoc notetur { 1. Locus, qui non est cælum, quod nullam admittit generationem aut corruptionem, nec infima aut media aëris regio, sed suprema. 2. Figura, cujus ratione Cometa est vel { Barbatus, qn. nimir. exhalatio unâ ex parte est protensior instar barbæ. Crinitus, qn. exhalatio est similis omni ex parte, radiosq; tanq. crines undiquaq; emittit. i. Met. c. 7. 3. Color, cujus ratione Cometa est vel { Candidus, propter materiæ raritatem. Rubicundus, propter materiæ densitatem. 4. Effectus, qui sunt ventorum copia & siccitas. i. Met. c. 7. quæ insequi solent sterilitas, fames, pestis & bella.
- A B

XIV. Ful-

Tab. IIX.

- A** BXIV. Fulmen, quod est exhalatio nubi inclusa, quæ inflammata magno cum impetu extruditur. 3. Met. c. 2. Hoc si crassum valdè est, domos & arbores accendit, & in lapidem crescit. Exit autè fulmè non in parte nubis superiori, quæ est densior, sed in parte inferiori, quæ est rarior. Sonus, quem efficit, vocatur Tonitru. Quand vero exhalatio exitum quærens concutit quidem nubem, non vero perrumpit, sonus auditur tumultuans; qn. vero unâ nubis partem post alteram perrumpit, multiplex & diuturnior editur sonus, qn. vero unò icu nubes rumpitur, maximus sonus oritur, si nubes fuerit densior. Semper enim prout est densior nubes, major fit sonus, si exhalatio etiam abundantior; sin rarior nubes & exhalatio minor, etiam debilior sonus: Nonnunq. etiam nullus editur sonus, exhalatione prodeunte, qn. nim. nubes admodum rara, ut exhalationi exitum quærenti reniti nequeat. Splendor fulminis vocatur fulgur s. coruscatio, quæ prius videtur, quàm Tonitru auditur, licet eò sit posterior, quia visus anticipat auditum. 2. Met. c. 9.
2. Meteora aquea sunt
1. Nubes, quæ est vapor ad mediâ aëris regionē delat⁹, ibiq; frigore constrict⁹ 1. Met. c. 9. In superiori n. loco nō cogūtur nubes, quia ibidē prope est ignis. 1. Met. c. 3. Estq; vel } Fæcunda, quæ crassior est & nigra & ad pluviâ ptocreandâ idonea. }
Sterilis, quæ alba est & lucida, & ad generandam pluviâ inepta.
 2. Pluvia, quæ est vaporis frigore constricti & ad mediâ aëris regionem delati in aquam resolutio. 1. Met. 9. Sunt a. tria }
1. Gutta s. stillicidia, qn. ob vaporis tenuitatem minutissimæ guttæ decidunt.
2. Imber, qn. guttæ grandiores & densiores delabuntur.
3. Nimbus, qn. adhuc grandiores magno cum impetu depluunt.
 3. Nix, quæ fit, qn. vapor, anteq. in aquam resolvitur, validiori frigore concrevit, ac in laminas tenuiores disilit. 1. Met. c. 11.
 4. Grando, quæ est pluvia inter delabendum conglaciata 1. Met. c. 12. Confert autem ad celeritatem congelationis, antea fuisse calefactam aquam 1. c.
 5. Pruina, quæ est vapor tenuis propè terram confidens, ac frigore nocturno, anteq. in aquam resolvitur, congelatus, 1. Met. c. 10. in montibus pruina non fit. 1. Met. 10.
 6. Ros, qui est vapor tenuis propè terrâ confidens, ac moderatō frigore nocturno in aquâ resolutus. 1. Met. c. 10. Ambo a. tãmros, quàm pruina, fiunt serenis & tranquillis noctib⁹ 1. Met. c. 16.
 7. Nebulæ, quæ sunt vaporum, qui in altum elevari nequeunt, reliquæ, aërem proximum obscurantes. Hinc Nebulam nubem sterilem vocat Aristoteles 1. Met. c. 9.
3. Meteora aërea sunt
1. Ventus, qui est ex vapore & exhalatione prædominante (Nam & vaporem ad ventorum generationem requiri inde patet, quia post imbres oritur ventus. 2. Met. c. 4) quæ nimb. tanq. calida & sicca, delata ad medium aërem humidum & frigidum repellitur, inicitō quidem leniter, deinceps verò vehementius. Assumit autem qualitatem loci, per quem fertur, unusquisque ventus; unde & unus præ altero est frigidior, humidior. &c.
 2. Terræ motus, qui fit, cum vaporis & exhalationis copia terræ inclusa ampliorem quærit locum & exitum, quem ubi non invenit, vi terram concutit 2. Met. c. 1.
4. Meteora apparentia sunt
1. Chasma, quod est meteorum apparens, aperiens cœli speciem referens. Fitque cum nubes, quoad partes exteriores, tq. rariore, illustratur à Luna aut alia stella, mediis ut densioribus non illustratis; & pro diversa quantitate Hiatus & Fovea vocatur. 1. Met. c. 5.
 2. Colores nubium, qui pro diversitate materiæ diversi esse possunt. Albus enim fit, qn. nubes rariore, subtiliore minusque condensata illustrantur: Niger, qn. densa est & crassa nubes: Rubicundus, qn. humidum fumosum continet; Viridis, qn. nubes est aquosa & rorida.
 3. Iris, quæ est arcus tricolor apparens in nube rorida, opaca & concava, Soli vel Lunæ ex adverso posita, ortus à varia radorum reflexione 3. Met. c. 2. & 4. Habet autem Iris 1. colorè puniceum, qui oritur propter minorem aut exiguam nubis opacitatem. 2. Viridem, qui oritur propter mediocrem nubis opacitatem. 3. Purpureum, qui oritur propter majorem nubis opacitatem. Iris, quæ per diem fit, à Sole efficitur; quæ vero per noctem, à Luna; & quidem non contingit fieri illam, nisi in plenilunio & raro. 3. Met. c. 3. Idem tamen ubique modus.
 4. Area, quæ est circulus Solem, Lunam, aut aliam stellam majorem ambiens, ex radorū in nube tenui, rarâ & æquabili refractione proveniens 3. Met. c. 3. Frequentius tamen area apparet Lunæ, & quidem in plenilunio; pluviâque indicat, si diutius consistit, valdèque in circumferentia nigricat: Serenitatem, si est clarior; ventum, si citò dissipatur.
 5. Parelius, qui est imago Solis, ad latus illius in nube densa, planâ consistente & aquosa, à radorum solarium refractione producta 3. Met. c. ult. Quod si contingit plures ejusmodi nubes ad Solis latus poni, plures quoque apparebunt Soles.
 6. Paraselene, quæ est imago Lunæ ad latus illius existens, in nube densâ, continua & consistente à refractione radorum Lunarium producta.
 7. Virgæ, quæ sunt imagines linearum rectarum, ab inæquabili nubis aquosæ dispositione & radorum reflexione productæ 3. Met. c. ult. Sequuntur virgas ut plurimum pluviæ, quia nubes illa, tanquam subjectum virgarum, ad resolutionem pluviæ est aptissima.

Tab. IX.

Tab. IX. De Corporibus perfectè mixtis inanimatis.

Post corpora Imperfectè mixta agendum est de corporibus perfectè mixtis inanimatis, cuiusmodi sunt

1. Metalla, de quibus notari debet 2. Species, quæ sunt	1. Quid sint. Sunt vero Metalla corpora perfectè mixta simularia, inanimata, ex materia lenta ductili, terrestri (exhalatione vaporosâ) vi caloris & frigoris intra terram generata. Metallorum proinde 1. Aurum. 3. Met. c. 7. & 4. Met. c. 10. Metallū hoc omnium est perfectissimum, inspidum tamen & inordinabile 1. de sens. & sensib. c. 5. A Chymicis vocatur Sol. 2. Argentum. 4. Met. c. 10. quod dignitate proximè accedit ad aurum. A Chymicis vocatur luna. 3. Æs 4. Met. c. 10. quod alias cuprum dicitur, quia copiosè in Insula Cypro reperitur; à Chymicis vocatur Venus. 4. Ferrum, 1. c. à Chymicis vocatur Mars. 5. Stannum, 1. c. à Chymicis vocatur Jupiter. 6. Plumbum, à Chymicis vocatur Saturnus. Plumbum hoc, si tennem & latam habuerit figuram, aquis innatat, cum tamen minora minusq; gravia, si rotunda & oblonga fuerint, ut acus, deorsum ferantur. Nam quæ latam habent figuram, latitudine multum de subiecto corpore comprehendunt, quod proinde tam facile dividere non possunt; quæ verò longa sunt & rotunda minus de corpore subiecto comprehendunt, proptereaque facilius dividere queunt, ut habet Aristoteles 4. de cælo, t. 45.	1. Materia remota sunt Elementa, proxima exhalatio vaporosa. 3. Met. c. ult. & 4. Met. c. 8. quæ nihil est aliud, quàm materia lenta ductilis, terrestris. Facit metallica omnia exhalatio vaporosa cum includitur, & maximè in paludibus propter siccitatem in unum coarctatur & concrevit veluti ros & pruina, ait Aristoteles 3. Met. c. ult. Chymici metallorum materiam proximam dicunt esse Sulphur & argentum vivum, quod aliàs apud Chymicos Mercurius appellatur. 2. Forma non est anima. Sunt enim metalla corpora simularia, qualia non sunt animata, nec aluntur, quod tamen animatorum est proprium. 1. M. M. c. 4. Siquidem nō augentur per alimenti internam assumptionem, sed saltem per externam materiæ appositionem & agglutinationem. 3. Efficiens est 1. calor, qui attenuat, coquit, & temperat materiam. 2. frigus, quod materiam ritè præparatam condensat & congregat. 4. Locus autem generationis est in ipsa terra. 3. Met. c. ult.
2. Lapidés, de quibus notari debet 2. Distinctiones. Sūt enim lapides	1. Quid sint. Sunt vero lapides corpora perfectè mixta inanimata, dura, ex exhalatione sicca, & humido aquoso, glutinosa, vi caloris & frigoris conglutinata. Lapidum proinde 1. Porosi, qui ex partibus non benè compactis constant, ut pumex, in cuius poris amplioribus, quia multum aëris continetur, super aquas & undas fertur. Aëris enim inclusi natura super aquam fertur, ut aëri toti jungatur, ut tradit Arist. 2. de plant. c. 2. 2. Solidi, qui ex partibus densioribus & magis compactis constant: quam etiam ob causam non supernatant; Sicut & inter ligna Ebenus non supereminet. 4. Meteor. c. 7. 1. Preciosi, qui ob insignem puritatē suam majorem in se continent virtutē ac in majori habentur precio. Cujus modi sunt 1. Adamas, qui quamvis adeò durus est, ut ne ferrei quidem mali ictibus cedat, tamen hirci calido & recenti sanguine solvit, herbas ob solutivas, quas prius hircus devoravit. Debilitat vim attrahendi ferrum in magnete, si juxta ferrum ponitur. 2. Sapphirus, qui contra venenum prodest, & ulceribus pestiferis impositus venenum attrahit, ac à Venereo & impuro gestatus nitorem amittit. 3. Hyacinthus, qui annulo inclusus aut de collo suspensus contra pestem prodesse, corroborare, somnum conciliare, ac ad abortum inclinare existimatur. 4. Smaragdus, qui venena pellere, venenatorum animalium morsus curare, castitatem juvare, cuti illius, qui venerē exercet, ad motus disrupti, mulieris coxæ alligatus partum promoveri, ventri vero impositus, partum retinere perhibetur.	1. Materia remota sunt 4. elementa; proxima est exhalatio sicca, glutinosam humiditatem habens admixtam; Plus autē de terrâ participat, quàm de aqua. 4. Met. c. 8. 2. Forma non est anima. Non enim aluntur. 1. M. M. c. 7. 3. Effic. est calor, qui humidum unctuosum percoquit, & portiones terræ & aquæ aptè contemperat, itemq; frigus, quod humidum abundans exprimit, materiamq; constringit & condensat. 4. Locus generationis est vel terra vel aqua. Itemque animal.

Tab. IX.

A

B

5. Carbunculus, qui omnium aliarum gemmarum vires in se continere, ac quasi Sol inter gemmas esse existimatur.
 6. Rubinus, qui venena fugat, putredinique resistit.
 7. Jaspis, qui omnem sanguinis fluxum prohibere, contra venena prodesse, & parturientibus opitulati creditur.
 8. Topazius, qui vulneribus applicatus sanguinem fluentem statim sistere, ferventes aquas, ubi injectus fuerit, tepidas reddere, viresque pro incremento & decremento Lunæ variare perhibetur.
 9. Amethystus, qui umbilico impositus vini vapores dissipare ebrietatem solvere creditur.
 10. Turcois s. Turcosa gemma, quæ cor ac spiritus roborare existimatur.
 11. Granatus, qui cor confortare, melancholiam pellere, lætitiā inducere, ac timorem fugare dicitur.
 12. Berillus, qui collo appensus omnes ægritudines ex capitis humore provenientes tollere, humentibusque oculis prodesse creditur.
 13. Sardius lapis, qui sanguinis fluxum sistere, animoquæ lætitiā conferre putatur.
 14. Magnes, qui ferrum attrahit: quod si ferrum fuerit rubiginosum aut succo allii aut cæparum oblitum, non attrahit.
 15. Margaritæ, quæ in ventre conchæ marinæ generantur, cor roborant, cerebrum confortant, ac venenis resistunt.
 16. Corallia, quæ ex planta marinâ generantur, sunt vel alba vel nigra vel rubicunda, quæ sunt nobilissima, quorum benè tritorum scrupuli dimidium ubi deglutitum fuerit ab infante recens-natō, ab Epilepsiâ immunis esse dicitur.

1. Marmor, quod est lapis solidus, nitidus, variisq; coloribus præ-
 Vulgares, qui ditus.
 minus puri 2. Saxum, quod est lapis magnus & solidus.
 sunt, minoriq; 3. Silex, qui est lapis durus, in fluviis maximè repertus.
 pollent virtu- 4. Pyrites, qui est lapis solidus, chalybis attritu ignem edens.
 te. Cujusmodi 5. Cos, qui est lapis durus ferrum acuens.
 sunt 6. Cotricula seu lapis Lydius, qui est lapis durus, quo aurum & ar-
 gentum probatur.
 7. Smitis, qui est lapis durus, quo vitrum finditur.

1. Quid sint. Sunt vero Mineralia media, quæ mediam naturam inter lapides & metalla habent.

3. Mineralia Media, de quibus notari debet

2 Species, quæ sunt

1. terra, quæ nõ ut elementum h. l. consideratur, sed ut mistum. Huc referuntur
1. Argilla, quæ est terra tenax, pingvis & lenta, è qua fiunt figulina vasa.
 2. Marga, quæ est terra alba, pingvis, terræque quasi adeps.
 3. Creta, quæ est terra tenax, alba, ita vocata, quia in Insula Creta magnâ copiâ effoditur.
 4. Terra Lemnia, quæ est terra rubens in Insula Lemno effossa, cujus utilitas contra pestem & malignos morbos magna est. Vocatur etiam terra sigillata ab impresso sigillo.
 5. Terra Armenia, quæ est terra pallida in Armenia effossa egregiè siccans. Utilis est contra pestem, dysenteriam, sanguinis exspuitionem, catarrhos, &c.
 6. Gypsum, quod est terra candida, levis, tenax, ex summâ tellure effossa.
2. Sal, qui
- Communis, cujus usus in condiendis cibis est.
 Peculiaris, cujusmodi est Nitrum, quod est Sal pingvis & Sulphureus ad muros vel petras natus: Item Sal Indicus. Huc revocari quoque possunt alumen & vitriolum.
3. Sulphur, quod est artificiale vel naturale, quo pertinent Arsenicum, Antimonium, &c.
 4. Bitumen, quod est succus terræ lentus & tenax pici non absimilis. Estque vel liquidum vel concretum.

Tab. X.

Tab. X. De Plantis.

1. Quid sint. Sunt vero plantæ corpora animata vegetantia. Quicquid enim alitur, id animatum est. Plantæ autem aluntur, 1. de plant. c. 1. Non tamen inde sequitur, plantas esse animalia; nec rectè colligit è foliorum defluvio & incremento Anaxagoras, illis sensum, voluptatem atque dolorem inesse l. c. plantæ enim nec appetitum nec sensum habent, nec partem, quæ sentiat. 1. de plant. c. 1. Quare etiam nec vigilant, nec dormiunt, sicut animalia, quæ, dum aluntur, vapor ab alimento ad caput ascendit, indeque somnus illis accidit; absumtò autem eo vigilia redit 1. de plant. c. 2. Nec diversus in plantis datur sexus, nisi quis masculinum velit sexum appellare arbores duriores ac frigidiores; fœmineum vero debiliores & fœcundiores, cum Arist. 1. de plant. c. 2.
2. Propagatio. Propagantur autem plantæ
- 1. Mediante semine 1. de plant. c. 6. quod in terram projectum humidam emollitur, & propter humorem influentem rumpitur.
 - 2. Sine semine manifesto, quando fit putrefactio in humido & halituoso loco. 2. de plant. c. 4.
 - 3. Translatione, quando radicitus evelluntur & alium ad locum deferuntur 1. de plant. c. 6.
 - 4. Infectione l. c. quando pars plantæ terræ aut trunco inter lignum & corticem inseritur. Inseritur autem surculus
- { Similis in truncum similem, ut cum cerasi surculus in similem inseritur truncum; & Indiversum, ut cum silvestri trunco surculus hortensis inseritur 1. de plant. c. 6.
3. Locus. Nascuntur autem plantæ aliæ in terra, inter quas quædam domesticæ, quædam vero silvestres 1. de plant. c. 4. aliæ in aqua & stagnis l. c. Quæ autem per superficiem aquæ nascuntur, non aliunde, quàm è crassitie aquæ fiunt. Nam dum calor aquam quiescentem attingit, provenit super ea aliquid nubi simile, quod parum æris in se continet, humoremque illum putrescentem calor per superficiem aquæ expansus attrahit, unde planta fit radicem non habens, quæ in duris terræ partibus fixa sit. 2. de plant. c. 4.
4. Corruptio. Quia enim in omni plantarum specie calor est & humor naturalis, ideo illis absumtis infirmantur plantæ, senescunt, intereunt, & marcescunt. 1. de plant. c. 2. Corruptuntur autem plantæ vel naturali modo, vel violento, à nimio scil. frigore vel æstu, vel secundum Totum, vel secundum partes.
5. Species, quæ sunt
- 1. Arbor, quæ est planta, è cuius radice truncus prodit. Huc referri quoque potest frutex, quæ quasi arbor parva est. ut Sambucus.
 - 2. Herba, 1. de plant. c. 4. quæ est planta, è cuius radice prodit caulis, vel solum folia. Huc refertur etiam olus.
- Simplices s. similes 1. de plant. c. 3. Cuiusmodi sunt
- 1. Succus, 1. de plant. c. 3. qui est pars liquida in plantarum substantiis hinc inde diffusa, idemque, quod sanguis in animalibus, præstat in plantis.
 - 2. Lacrimæ, quæ sunt humores sponte suâ ex plantis prodeuntes ut gummi & resina. 1. de plant. c. 3. ab Arist. 2. de plant. c. 2. vocatur Lac.
 - 3. Caro, quæ est crassior arboris substantia cum carne musculosa animalium convenientiam habens.
 - 4. Fibræ 1. de plant. c. 3. quæ sunt partes longæ & fistiles per totam plantam excurrentes, quemadmodum venæ & fibræ in animalibus.
 - 5. Cortex, quæ est pars plantæ exterior, & similis est juxta suæ naturæ modum cuti animalium. 1. de plant. c. 3.
6. Partes inter quas aliæ
- 1. Radix, quæ est infima plantæ pars & vitæ causa nominatur, quia plantis vitam adducit. 1. de plant. c. 4. Assimilatur ori animalis 1. de plantis c. 3. quia, sicut animal per os, ita planta per radicem alimentum assumit. Arborem duram corticem habentem & sterilem, si ejus radix scinditur, & fissuræ lapis immittitur, frugiferam fieri tradit Aristoteles 1. de plant. c. 6.
 - 2. Truncus s. caudex, qui est plantæ pars à radice supra terram assurgens, & staturæ hominis assimilatur 1. de plant. c. 4. In herbis vocatur illa pars caulis,

3. Ramus,

Post corpora perfectè mista inanimata, sequuntur corpora perfectè mista animata, inter quæ sunt plantæ, de quibus notari debet

A

B

C

Tab. X.

A

B

Compositæ five
dissimilares. 1.
de plant. c. 3.
Cujusmodi
sunt

3. Ramus, qui est plantæ pars à trunco se hinc inde diffundens, & brachio assimilari potest. Hujus partes exiliores surculi vocantur.
4. Medulla, quæ est pars interior & media plantæ ex carne & humore constans; alii vocant cor, alii viscera, alii matricem 1. de plant. c. 1.
5. Folia 1. de plant. c. 3. quæ sunt partes surculis adhaerentes, ex humore superfluo prodeuntes, ac crinibus animalium assimulantur. 1. de plant. c. 3. Hinc, in quibus arboribus est humor aqueus & minus calidus, illæ folia lata habent, quæ tempore hiberno & autumnali caloris ob defectum amittunt: In quibus vero humor pingvis est & calidus, angusta habent folia, quæ tempore hiberno retinent. Causa hujus affectus (sc. calvitiei) inopia humoris calidum est, qualis præcipuè est humor pingvis; quocirca plantæ, quæ pingves sunt, perpetuâ fronde virent, ait Arist. 8. de gen. animal. c. 3. Finis foliorum est, ut humorem attrahant, & contra Solis vehementiam fructus protegant. 2. de plant. c. 7.
6. Flores, qui ex subtili sint materia, prorumpuntque, cum digestio incipit. 2. de plant. c. 9. Finis florum est, ut fructus primùm prodeuntes includant, eosdemque contra calorem, pluvias, & alias aëris injurias defendant.
7. Fructus, inter quos alii nudum semen habent, ut fabarum fructus, alii semen unâ cum carne, ut poma; alii ex paucioribus, alii ex pluribus constant partibus. 1. de plant. 3.
7. Finis. Est vero planta omnis tam herba quam arbor propterea, ut animali inserviat, ac ipsi alimentum & medicamentum conferat. Planta enim non propter plantam (quæ est imperfectior, quam animal. 1. de plant. c. 2.) creata est, sed propter animal, ait Aristot. 1. de plant. c. 2. Huc pertinet, quod dicit Arist. 1. Polit. c. 1. Existimandum est, plantas animalium esse gratiâ, & cætera animalia hominum causâ; mansveta quidem propter utilitatem & cibum; fera verò, etsi non omnia, plurima tamen illorum, propter cibum & alia adjumenta, ut & vestis & cætera instrumenta ex illis fiant.

Tab. XI.

Tab. XI. De Animalibus.

Post plantas agendum est de Animalibus. De quibus notari debet

1. Quid sint. Sunt vero animalia corpora animata sentientia. Animal enim sensu definitur 3. de part. animal. c. 4. quo à plantis differt. 2. de gen. an. c. 5.
 1. Homo, qui est animal rationale f. substantia corporea animata sentiens, rationalis: Estq; inter animalia homo prudentissimus 2. de gen. an. c. 6. & 4. de part. an. c. 10. solusq; erectò incedit corpore, quia intelligit, & substantiam divinam habet l. c. ac multum caloris continet. 2. de part. an. c. 7. Ejus proprium est loqui. 4. de hist. an. c. 9. & 5. de gen. animal. c. 7. Nam Psittacus & pica non intelligunt id, quod loquuntur, quod tamen ad verà locutionē requiritur. Inter homines etiam sunt pygmæi, quorum mentionem facit Arist. 2. de gen. animal. c. ult. & 8. de hist. animal. c. 12.
 2. Brutum, quod est animal irrationale.
 1. Sanguinea, ut Leo, qui turpe putat fugere, proptereaque, ubi venatorum multitudini cedere cogitur, sensim discedit, crebrò subsistit ac respectat l. 9. de hist. animal. c. 44.
 2. Exsanguia, ut apes 1. de hist. animal. c. 4. quæ mundissima sunt animalia, proptereaque, cum alvum exonerare debent, avolant, & in secessu excrementum reddunt. Ipsæ sibi cibaria faciunt, quæ mel sunt, quod ex floribus conquirentes cruribus suis congerunt. Ubi quædã interierit, statim foras cadaver educunt; opera inter se partiuntur, aliæq; favos conficiunt, aliæ expoliunt, aliæ mel, aliæ aquas important, aliæ aliud faciunt. 9. de hist. an. c. 4. Huc pertinent & vespæ, crabrones & similes.
 3. Aquatilia, quæ in aquis degunt, inter quæ quædam ex humore visum petunt, nec extra aquã vivere possunt. ut pisces plurimi; quædã vero in aquis degunt. ita tamen, ut & extra aquas vivere possint, ut mergi & c. 1. de hist. an. c. 1.
 4. Natatilia, inter quæ alia natatilia tantum sunt, ut pisces 1. de hist. an. c. 2. quædam insuper & volatilia & gressilia, ut aves nonnullæ.
 5. Terrestria, inter quæ, quæcunque pulmonem habent, respirant, quæ pulmone non prædita sunt, respiratione carent, ut apes, vespæ. 1. de hist. an. c. 1.
 6. Volatilia, inter quæ alia pennis volant. ut aquila; alia membranâ ficcâ, ut apes, alia cute, ut vespertilio 1. de hist. an. c. 5. alia noctu vagantur, ut noctua, vespertilio, alia interdiu, ut pleræque aves. 1. de hist. an. c. 1.
 7. Pedestria, inter quæ alia sunt gressilia, ut homo, canis; quædam reptilia, ut serpentes 1. de hist. an. c. 1. Alia duos, alia quatuor, alia plures habent pedes.
 8. Πολιτικά f. civilia, quorum opus communi efficitur operâ, ut homo, apis, formica, vespa, grus, inter quæ alia sub Duce degunt, ut apes 1. de hist. an. c. 1. quarum Reges foris nō videntur, nisi cū migrant, ubi circa eos se agglomerant, 9. de hist. an. c. 40. alia sub Duce nō sunt, ut formicæ 1. de hist. an. c. 1.
 9. Σπορδικά f. incivilia, quorum opus communi non efficitur operâ l. c.
 10. Ζωοτίκα f. vivipara, quæ animal vivum intra se concipiunt, illudque pariunt, ut, Elephas, homo, equus. Inter hæc quædam unum, quædam vero plura simul ferunt, ut Sues.
 11. Ολοτίκα f. ovipara, quæ prius ova pariunt, ex quibus deinceps animalia excluduntur, ut aves & pisces 1. de hist. an. c. 5.
 12. Muta, quæ vocem edere nequeunt ut pisces, quò etiam referimus, quæ strepitum tantum edunt, ut muscas.
 13. Vocalia, inter quæ alia loqui possunt, ut homo, alia vocem solam nullis literis exprimendam edunt, ut bos, canis. 1. de hist. an. c. 1.
 14. Mansveta, ut: homo, equus.
 15. Fera, ut leo, lupus, 1. de hist. an. c. 1.
 16. Κερατοφόρα f. cornigera; quæ autem cornua gerunt, bisulca magna ex parte sunt per naturam, ut bos, cervus, caper 2. de hist. an. c. 1. illaque non nisi in capite gerunt 3. de part. an. c. 2.
 17. Ruminantia, quæ superiore dentium ordine carent, ut boves, oves, capræ, 9. de hist. an. c. ult.
 18. Insecta, quæ incisuris distinctū corp⁹ habēt, ut: apes, vespæ 1. de hist. an. c. 1.
 19. Μονόχρα f. unicolora, quorum genus totum unum habet colorem, ut corvus, cygnus, 5. de gen. an. c. 6.
 20. Ολόχρα f. toticolora, quorum corpus totum eundem quidem habet colorem, sed non omnium eundem, ut bos totus albus est, & totus niger. l. c.
 21. Πολύχρα, quæ unum colorem non habent, sed varium l. c.

4. Sexus

Tab. XI.

4. **Sexus.** Inter animalia enim alterum mas, alterum fœmina est. 4. de hist. an. c. 21. Vocatur autem mas illud, quod in alio generare potest, fœmina, quod in seipso generare potest. 1. de gen. an. c. 2. Licet à se invicem non differant specie mas & fœmina, 1. de gen. anim. c. 23. tamen tam in genere hominum, quàm aliorum animalium inter marem & fœminam intercedunt differentia. Differunt enim 1. Voce. Vox enim fœminæ est tenuior & acutior, quàm maris, vaccis exceptis, quibus gravior vox est, quàm maribus in illo genere 5. de hist. an. c. 21. Differunt 2. robore. Fœmina enim est infirmior, mas robustior. 1. c. Differunt 3. pilis. Pilum enim habet tenuiorem fœmina, & id, quod pilis in quibusdam respondet, ut penna, squama, quàm mas. 1. c. Differunt 4. carne. Caro enim humidior est fœminæ, quàm maris. 1. c. Differunt 5. membris defensoriis. In quibusdam enim animalium generibus cornua concessa maribus, ut cervis, quæ tamen fœminis denegantur: maribus in genere avium calcaria, quæ rursus fœminis denegata: maribus in genere suum dentes sunt exerti, fœminis autem non sunt. Quod si utrique sexui hæc membra data sunt, maribus potiora sunt, ut cornua tauris robustiora, quàm vaccis 1. c. Differunt 6. calore & frigore. Mares enim sunt calidiores, fœminæ frigidiores, 4. de gen. an. 1. c. 1. Unde & fœminis vacans illa materia est, & excrementum occisi animalis sanguini non multum absimile; quod & in adolescentulis interdum album, 7. de hist. an. c. 1. & menstruum vocatur, eâ parte exitum habens, quâ natura ad rem Veneream utitur, 4. de part. an. c. 10. Fluere incipiunt menstrua, cum pubertas adest; quæ adesse intelligitur, cum vox in graviolem mutari incipit, & mammæ ad duos prominent digitos 7. de hist. an. c. 1. cumque Luna decrescere incipit, communiter profluunt. Unde nonnulli fœmineum sexum cavillaturi fœminas Lunæ tribuunt, quia illâ decrescete illæ purgentur; crescente vero iterum replicantur 7. de hist. an. c. 2. Paucis singulis mensibus fluunt; uno autem interjecto plurimis: nonnunquam etiam nimio rei Venereæ desiderio ter in mense fluunt. Durat fluxus per duos vel per 3. dies: interdum etiam per tempus longius: quamdiu autem durat, fœminæ laborant. Corpulentioribus minus menstrui effluit, quia materiam corpus ampliorem desiderat, 7. de hist. an. c. 2. Fluere desinunt, quando uterum ferunt: quod si vero & tunc fluxerint, parvus & minus vitalis fœtus erit 1. c. Sicut autem puellæ, quæ excrementis antea corporis abundant, saniores & vegetiores fiunt, menstrua quando fluere incipiunt. 7. de hist. an. c. 1. Ita, quando in non gravidis fluere cessant, morbos efficiunt. 4. de gen. an. c. 6. Fluere autem cessant ut plurimum circa annum 40. nonnunquam tamen usque ad 50. fluxus hic durat. 7. de hist. an. c. 5. Differunt 7. partibus genitalibus 1. de gen. an. c. 2. Differunt 8. moribus. Fœmina enim in genere hominum magis timida, misericors, invida, ad lacrimas propensa, querula, mordax, impudens, ignava, & c. minusque cibi desiderat, quàm mas 9. de hist. an. c. 1.

5. Partes, inter quas aliæ sunt

Similares s. simplices, quæ in similes sibi partes dividuntur, quarum rursus quædam molles sunt, ut sanguis, adeps, sebum, medulla, semen, lac, caro & c. quædam vero sicca & solida, ut vena, nervus, pilus, ossa, cartilago, & c. ac quæ illis proportionem respondent 1. de hist. an. c. 1. & 1. de part. an. c. 2.

Disimilares s. compositæ, quæ in partes sibi dissimiles dividuntur 1. c. Cujusmodi sunt in homine caput, quod venter etiam supremus dicitur, thorax, qui venter medius, & venter, qui & venter infimus dicitur, idem manus, pedes. Hæ, ut & partes similes sunt specie similes, quando considerantur, prout in illis sunt, quæ specie similia sunt, animalibus, ut oculus, nasus, caro, os hominis cum oculo, naso, carne, ore alterius hominis convenit; Similes genere sunt, prout in illis, quæ sub eodem genere sc. proximo sunt, ut caput, os, penna, aquilæ genere convenit cum capite, ossa & penna hirundinis, ut docet Arist. 1. 1. de hist. an. c. 1.

Tab. XII.

Tab. XII. De partibus animalium in specie.

Post partes animalium in genere consideratas. agendum est de illis in specie. Inter illas autem sunt

1. Ossa, quorum natura terrena est. 3. de part. an. c. 2. & calore innato conficiuntur humore siccescente, quamobrem, ut testa in fornace calore excocta, igne resolvinequeunt, 2. de gen. an. c. 6. cum ita calore exiccata sunt, ut extendi amplius nequeant, animal non crescit amplius, quod, quamdiu viveret, cresceret, si ossa semper auferentur l. c. Data autem sunt ossa animalibus propterea, sua ut duritie rem mollem conservarent, quem etiam ob finem habetur id, quod ossibus proportione respondet, in illis, quæ ossibus destituta sunt, animalibus, ut spina in piscibus 2. de part. an. c. 8. Huc pertinet 1. Cranium, quod est os capitis, cujus pars prior sinciput, posterior occiput, media vertex appellatur. 1. de hist. an. c. 7. Hoc circa os apparent futuræ quædam, gratiâ quæ capitis sunt, ut vapor perspirare possit. Si enim cerebrum nimium humidum vel siccum sit, suo non fungi potest officio, sed morbos, deliria, mortemque affert. 2. de part. an. c. 7. In maribus inter homines tres se ostentant futuræ, in fœminis unica 1. de hist. an. c. 7. & 3. de hist. an. c. 7. In quibus nullæ aut exiguæ apparent, magis doloribus capitis obnoxii esse solent 2. Dentes, qui ad cibi confectionem quibusdam unicè dati sunt, quibusdam insuper ad pugnam, ut quibus exerti dentes sunt 2. de part. an. c. 9. aliquando connascuntur; Homines autem dentire demum incipiunt mense à partu septimo, ubi acuti, prius qui sustinent officium divisionis, etiam prius prodeunt, lati, ut ad molendum destinati, posteriùs 5. de gen. an. c. 8. Ut plurimum 32. in homine reperiuntur in utraque maxilla. 3. Maxilla, quadruplex est 1. de hist. an. c. 2. 4. Scapulæ 1. de hist. an. c. 15. 5. Spina dorsi, quæ data est, ut longitudinè ac rectitudinè animalium cõtineat. Ut enim animal se insectere possit, sit continua & vertebriis variis distincta 2. de part. an. c. 9. 6. Costæ 1. de hist. an. c. 15. In genere hominum tam masculino, quam fœminino 24. dantur. 7. Ossa brachii. 8. ossa manuum. 9. ossa pedum.
2. Medulla, quæ est sanguinei alimenti concocti excrementum, ossibus inclusum, ut illa nutriat. Sanguinea prius est, ut in ossibus apparet embryonum; Fœtu autè roborato & illa roboratur & dealbatur. Quæ robusta & solida habent ossa, ut Leones, parum medullæ ob inditi caloris excessum habent, 2. de part. an. c. 6. & 3. de hist. an. c. 20.
3. Sanguis, qui natura sua humidus est & calidus, ultimamque sanguineis animalibus alimentum 2. de part. an. c. 3. quamobrem, quoties cibum non assumitur, deficit sanguis, quoties assumitur, augetur, & si alimenta bona assumuntur, sanguis bonus fit, si prava, vitiosus. l. c. Cervorum & damarum sanguis profluens non concrevit, aliorum vero animalium concrevit, nisi fibræ, quibus refertus est, eximantur. Ut enim, si ex luto terrenam portionem detraxeris, aqua non concrevit: Ita sanguis fibræ detractis incongelabilis manet. 2. de part. an. c. 4. Pars sanguinis aquosa, quæ concocta nondum est aut corrupta, *ιχθηρ* s. sanies vocatur. l. c.
4. Caro, quæ est pars communis omnibus animalibus sanguineis, inter cutem & ossa interjacet. Pariter in animalibus sanguine destitutis se habet id, quod carni proportione respondet. 3. de hist. an. c. 16.
5. Venæ, quæ sanguinis sunt receptacula & vasa, ejusque gratiâ sunt, 3. de part. an. c. 5. Duæ autè sunt venæ principaliores, vena magna s. cava, ut vena portæ, inter quas posterior chylum excipit, & ad eam transfert: Prior vero per totam animalis longitudinem excurrentes sanguinem ex eam ad omnium partium nutrimenta defert. Procedunt venæ ex amplioribus in minores, donec ita arctantur, ut sanguinem transmittere nequeant; quamobrem nullus sanguini exitus patet. Patet interim exitus excremento vaporis humidum, quod sudorem vocamus, corpore calefacto & venarum clausulis patefactis. Corpore ubi laxum est & fluxum, sanguisque præ cruditate humescit ob caloris imbecillitatem, fieri potest, ut cruentum quis humorem exsudet, 3. de part. an. c. 5.
6. Cerebrum, quod natura sua humidum & frigidum est 2. de part. an. c. 7. situmque in priore capitis parte habet 1. de hist. an. c. 16. Subjectum est spiritus animalis, qui omnis sensationis motusque est principium. In homine major est cerebri copia, quam in reliquis animalibus proportione habitâ, & in maribus adhuc major, quam in fœminis, quia, secundum Arist. mares sunt calidiores, fœminæ frigidiores. In quibus cerebrum frigidius est, quam modicum temperamentum postulat, in illis fluxiones capitis efficiuntur. Uti enim vapor à calore in altum eductus & à frigiditate loci constrictus imber fit ac defluit, à frigore ubi resolvitur: ita & alimenti excrementum calore ad cerebrum delatum, ejusque frigore constrictum & resolutum, pituitæ fluxiones effecit 2. de part. an. c. 7. Somnus etiam à cerebro proficiscitur, ad quod vapores alimenti ascendentes caput grave reddunt l. c. quapropter & adsumto cibo maxime somni fiunt, cum repente tunc multa humiditas & corpulenta sursum feratur. l. de somno & vigil. c. 3.
7. Sebum & adeps, quæ duo in eo conveniunt, quod excrementum sunt sanguinis boni concocti in substantiam membrorum, quod nequit assumi ob aëreæ & igneæ naturæ excessum, quam indicat color albus, in concipiendo igne facilitas, & id, quod supra aquam fertur: In eo tamen differunt, quod sebum magis est errem, proptereaque non tantum ipsum, sed & juscula illo prædita citius congelascunt, magisque cornuta id habent: Steriliora sunt ex animalibus, quæ sunt obefiora, propterea, quia id, quod semini materiam conferat, omne in pinguedinem convertitur. 2. de part. an. c. 5.

Tab. XII.

8. Cartilago, quæ mediam inter carnem & ossa naturam habet 2. de part. an. c. 9. carni-
que adjuncta est, ne ipsi ossa dolorem afferant.
9. Epar, quod omnibus sanguine præditis inest. 3. de part. an. c. 4. ac in latere dextro si-
tam habet. 3. de part. an. c. 9. sanguinisque instrumentum generativum est; Est enim
primum membrum, quod chylum convertit in sanguinem, nullumque ex iis, quæ
alimentum continent, reperitur, quod sanguinem contineat, antequam ad epar per-
venerit. Stomachus enim cibum convertit in chylum, quem ad intestinum deinceps
expellit, unde epar illum per venam attrahit, ubi in naturam sanguinis conver-
titur, ut l. 3. de part. an. commentatur Averroës. Generantur & ibidem Spiritus
Naturales.
10. Cor, quod itidem animalibus sanguineis membrum est necessarium ac in medio po-
situm, licet in genere hominum mucrone ad sinistram quodammodo vergere videa-
tur 3. de part. an. c. 4. Ventriculos habet tres: inter quos maximus, qui est in latere
dextro, minimus, qui est in sinistro, mediocris, Medius inter dextrum & sinistram l.
de hist. an. c. 17. & 3. de part. an. c. 4. Cor durum & spissum quæ habent, hebetia
sunt; mollius quæ habent, sensu pollent: quibus cor est grandius, pavida sunt: qui-
bus minus autem mediocre, audaciora l. c. Domicilium est spiritus vitalis & subje-
ctum pulsus l. de resp. c. 20. quem postea arteriis communicat. Sunt circa cor vena
magna & aorta. 3. de part. c. 5.
11. Pulmo, qui respirationi inservit, illisque datus est animalibus, quæ caloris refrigera-
tionem desiderant, quæ aere fit in illis, quæ pulmonem habent; in illis vero, quæ pul-
monis loco branchias possident, aqua perficitur. 3. de part. an. c. 6.
12. Diaphragma f. *Μεζωμα*, quod cor & pulmonem à reliquis membris concoctioni in-
servientibus determinat, ne exhalatione cibi & caloris adventitii copia membra læ-
dantur principaliora. 3. de part. an. c. 10. Galenus etiam pectus hujus membri bene-
ficio in respiratione attolli existimat, ut habet Averroës.
13. Renes, qui non omnibus insunt animalibus, cum nec pennata nec squamata illos ha-
beant 3. de part. an. c. 9. Dati sunt, ut excrementum, quod in vesicam cedit, adju-
vent. 3. de part. an. c. 2. Bipartiti sunt, quia corpus bipartitum est l. c. dexter minus
pingvis est, quia natura partis dextræ siccior est & mobilior. 3. de part. an. c. 9. Gene-
rantur in illis calculi. l. c.
14. Lien, qui in sinistro latere est positus l. de hist. an. c. 17. Habetur, ut vacantes vapo-
res devertat & atram bilem ex jecore attrahat, quam innato suo calore concoquit
3. de part. an. c. 7.
15. Fel, quod majori animalium parti, quibus sanguis est, inest. 4. de part. an. c. 2. Estq;
nihil aliud, quam excrementum sanguinis ex epate ad vesiculam felleam derivatum,
quod alias flava bilis vocatur, & sapore amarum est.
16. Pituita f. *Φλέγμα*, quod est primi alimenti utilis excrementum l. de gen. an. c. 18. in
Epate genitum, ex aquosis chyli partibus, in venis existens, ut unà cum sanguine nu-
triat.
17. Lac, quod non est pars connata 3. de hist. an. c. 20. nec pus album 4. de gen. an. c. 8.
Sed sanguis concoctus l. c. eandem cum menstruis naturam habens, datum illis ani-
malibus foeminis animal intra se generantibus, alimenti externi gratiâ. l. c. In mari-
bus & fieri potest lac. l. de hist. an. c. 12. quamvis raro fiat. Lac post dies 30. & 40. à
conceptionis tempore in foeminis haberi incipit, quod tamen septimo demum men-
se fit utile 7. de hist. an. c. 3. & 4. de gen. an. c. 8.
18. Mammæ, quæ cordis in homine quasi operimentum sunt. 4. de part. an. c. 10. in foe-
minisque insuper lactis vasa & conceptacula 4. de part. an. c. 11. à quibus adjunctæ
sunt pupillæ, per quas lac transmittitur in foeminis l. de hist. an. c. 12. In puellis ma-
gna est mammarum diversitas, cum in aliis magnæ, in aliis vero admodum exiguæ
appareant. Magnæ autem fiunt, quando in ætate tenerâ adhuc existentes, humori-
bus excrementitiis abundant, quæ, quod plura sunt, menstruis nondum profluenti-
bus, eò magis efferuntur, sursumque ad mammas impelluntur, quas extendunt, do-
nec infra erumpant: quod tamen interim incrementum ceperit, postea servant. 7. de
hist. an. c. 1. Totæ fungosæ sunt, ita ut si in poculo pilum fortasse hauserit mulier,
dolor in mammis excitetur, nec tranquilletur, donec pilus exierit. Vocatur hic mor-
bus *πυξία* f. malum pilare. 7. de hist. an. c. 21.

Tab. XII.

19. Cutis, quæ est pars similis carne siccescente producta 2. de gen. an. c. 6. Ætate in-
gravescente efficitur durior ac crassior. 5. de gen. an. c. 3. In homine maximè tenuis
quia est, ideò à Sole vel flatu nigrior redditur facilè. 5. de G. A. c. 5.
20. Nervi, qui omnibus, quibus sanguis est, dati sunt, fiuntque calore interiore humo-
re siccescente 2. de gen. an. c. 6. Humor enim circa illos albus & glutinosus existit,
quo nervi & nascuntur & aluntur 3. de hist. an. c. 5. Continui, ut venæ, non sunt,
sed diducti & distracti ad artus & flexus ossium passim applicantur. l. c.
21. Fibræ, quæ inter nervum & venam suam habent naturam, ac à nervis ad venas, ac in-
de ad nervos tendunt 3. de hist. an. c. 6. Dantur & fibræ in sanguine, quibus extra-
ctis sanguis non spissatur l. c.
22. Corgulum, quod est lacti coagulato non ab simile 3. de part. an. c. ult.
23. Membranæ, quibus viscera includuntur, quæ datæ sunt, ut illa protegant, quapro-
pter extensæ sunt, ut noxia arcere possint, carneque vacant, ne vapores attrahant,
& tenues sunt, ne pondus adferant. Robustissimæ autem sunt, quæ cor & cere-
brum ambiunt, quæ duo, ut principaliora, maximè defensione opus habent 3. de
part. an. c. XI.
24. Pilus, qui ex humore fit excrementitio, datus est, partim, ut excrementum absumat,
partim, ut operimentum sit, quapropter caput hominis pilis abundat, ut à nimio
calore & frigore defendatur. 2. de part. an. c. 14. Longus fit, humor ubi multus
est aut pingvis: Crispus fit, ubi exhalatio præ suâ caliditate & siccitate est fumosa;
tunc enim, quia terrenum deorsum, & calidum sursum fertur, inflectitur & in-
torquetur: aut ubi parum humoris, multum terrenæ portio est: tunc enim pi-
li resiccati ab ambiente aëre contrahuntur, quemadmodum cum igne aduruntur:
Simplex fit, ubi humor fluidus est, 5. de gen. an. cap. 3. Crassus fit, ubi cutis est
crassa, & humor pingvis: tenuis fit, cum cutis est tenuis & humor aquosus l. c. Pa-
riter pro humoris & cutis diversitate diversos induit colores. Flavus fit, quando
humor est biliosus: albus, quando humor est pituitosus: niger, quando humor
atrâ bile abundat: rufus, quando mediam in bilem & phlegma naturam habet.
Canescit propter inopiam & exilitatem caloris, quæ in causa est, ut humor putres-
cat à calore aëris ambientis, ex quâ putredine canities oritur. Tempora autem,
canescunt prius, quia sinciput multum humoris propter cerebri præsentiam con-
tinet: quod verò multum est, facilè non putrescit: occiput verò parum humoris
tenet: Temporum at in pilis, nec tam parum est humoris, ut concoqui possit, nec
tam multum, ut putrescere nequeat, 5. de gen. anim. c. 4. Pilos homo amittit,
ac calvescit propter inopiam humoris calidi; quapropter & priore capitis parte,
plerumque calvescit, quia ibidem cerebrum, quod suâ naturâ frigidum, subsidet
5. de gen. an. c. 3. Inter pilos hominis alii sunt congeniti, ut capitis, supercilio-
rum, alii postgeniti, ut pubis, alarum & menti. In mento mulieris pili non pro-
deunt, nisi pauci, cum menstrua substiterunt. 3. de hist. an. c. XI.
25. Supercilia, quæ in duas partes sub fronte divisa & à natura eum in finem data, ut dela-
bentes humores arceant, 2. de part. an. c. 15. In rectum hæc si porriguntur, mollem
animum subesse significant; si juxta nasum inflexa sunt, austerum notant ac acer-
bum: si juxta tempora inflectuntur, derisorem ac dissimulatorem indicant: in to-
tum demissa, notam invidiæ habent. 1. de hist. an. c. 9.
26. Cilia, quæ sunt pili extremo palpebrarum ambitui adherentes. 1. de H. A. c. 9. dati, ut
quasi vallum promineant contra incidentia in oculos. 2. de P. A. c. 15.
27. Palpebræ, quæ sunt partes oculum supra & infra tegentes 1. de H. A. c. 9. datæ, ut in-
cidentia prohibere queant.
28. Oculi, qui dati sunt ob visum, quorum humor interior pupilla, quod eam ambit, ni-
grum, & quod nigrum ambit, albugo vocatur, 1. de hist. an. c. 9.
29. Nasus, qui organon olfactus est, qui per spirationem efficitur. 2. de part. an. c. 10. In
avibus saltem meatus dantur.
30. Auris, quæ est organon auditus, cujus pars exterior auricula & auris externa voca-
tur. Hæc avibus, quæ meatus tantum auditorios habent, non est data 2. de part.
an. c. 12.

Tab. XII.

31. Labra, quæ sunt caro perquam mobilis 1. de hist. an. c. XI. ac homini data, cum ad dentium defensionem, tum ad sermonis usum 2. de part. an. c. 16.
32. Os, quod est 1. ut per id cibus ac potus ingrediatur. 2. ut aër respirationis e. inducatur. 3. ut vox ac sermo fiat. 3. de part. an. c. 6.
33. Lingva, quæ homini ad sapes percipiendos data, & ad literas exprimendas. Aves etiam, quæ lingvam latiore habent, literas exprimere possunt, quæ alias eâ ad sui sensus mutuam interpretationem utuntur. 2. de part. an. 17.
34. Gula s. Oesophagus, qui est canalis, per quem cibus potusque ad stomachum fertur. Constat autem ex nervo, ut, cum cibus ingeritur, extendi possit, & ex carne, ut mollis sit & cedat, ne asperitate cibi descendenti lædatur. 3. de part. an. c. 3.
35. Guttur s. Arteria, quæ ad spirandum & vocem formandam data est, quapropter & corpore constat cartilagosô 3. de P. A. c. 3. Ante gulam posita est, quapropter, si quid vel cibi vel potus in arteriam delabitur, strangulationes, tormina & tusses gravissimæ excitantur. l. c.
36. Collum, quod capiti subjacet in illis animalibus, quæ istud habent. Non enim omnia collum habent, sed illa tantum, quibus gula & guttur sunt 3. de P. A. c. 3. Collum pars posterior appellatur cervix 1. de hist. an. c. 12.
37. Pectus, quod à collo priorem situm bipartitum habet in homine. 1. de H. A. c. 12. post illud dorsum est. 1. de H. A. c. 15.
38. Brachia, quorum partes manus sunt, quæ instrumenta optima sunt, ad multa utilia, 4. de part. A. c. 10. Pars manus interior appellatur vola, quæ carnosa est, & scissuris vitæ indicibus distincta 1. de H. A. c. 15. Quinque & in manu sunt digiti, inter quos pollex brevis est & crassus, ut robustus sit, extremus minimus, medius longus, ob apprehensionis commoditatem 4. de P. A. c. 10. Extremitates unguis integunt & tuentur l. c. Eandem ob causam unguis pedum digitis afformati.
39. Venter s. stomachus, qui cibi conceptaculum est, in quo in chylum convertitur 3. de P. A. c. 14.
40. Intestina, quæ à ventre posita sunt & data, partim, ut cibum in chylum conversum aliquandiu retineant, partim, ut excrementa excipiant. Ideo autem involuta sunt, ut cibus diutiusibi detentus perfectiorem capiat digestionem, & excrementorum quantitas certa colligi possit, ne perpetuò egestio fiat, 3. de P. A. c. 14.
41. Umbilicus, per quem fœtui uterò incluso accedit alimentum, sicut per radicem plantæ 2. de gen. an. c. 4.
42. Vesica, quæ humidi excrementi inutilis vas est ac conceptaculum, ad quam etiam sicca quædam excrementa descendunt, unde calculi generantur. 3. de P. A. c. 8. & 3. de H. A. c. 15.
43. Semen, quod est ultimum alimenti sanguinei excrementum utile 1. de gen. an. c. 8. Non ex omnibus corporis provenit partibus. l. c. Actu animatum non est, sed potentia tantum 2. de G. A. c. 3. Album est, & calore & spiritu plenum 2. de G. A. c. 2. Perfectioni seminis inserviunt testes; emissioni penis; exceptioni matrix inservit.

Tab. XIII.

Tab. XIII. De Generatione animalium sanguinem habentium.

Post partes animalium agendum est de generatione animalium sanguineorum

I. Viviparorum & præcipue hominis, ubi notari debet

- I. Efficiens, quæ mas est, qui quatenus mas, in generatione agens 1. de gen. an. c. 20. & 21. & causa efficiens animæ sensitivæ 2. de gen. an. c. 5. (non quidem rationalis, ut quæ, tanquam immaterialis & à corpore separabilis extrinsecus advenit 2. de gen. an. c. 3.) (Unde absque mare impossibile est foeminam generare, licet ipsa & animam & materiam habet l. c. sicut arca sine fabro effici nequit 2. de gen. animal. c. 6.) quia ille est principium, quod motus & generationis originem continet 1. de gen. an. c. 2. s. quod formam ac motus principium præbet. 1. de gen. an. c. 20. quod nihil aliud est, quam semen maris 1. de gen. an. c. 22. (in quo est calor, qui non est ignis, sed spiritus calori Solis ac stellarum respondens 2. de gen. an. c. 3.) quo natura tanquam instrumento utitur 1. de gen. an. c. 22. Ut quod talem ac tantam in se continet motionem, quanta modicè ad quamvis corporis partem accommodetur. Nam si vel deficit, vel excedit, rem, quæ fit, vel deteriore efficit, aut læsam aut mancam, similiter, ut in illis agitur, quæ ad cibum aut alium usum foris igne coquuntur 2. de gen. an. c. 6. Nihil proinde refert, sive semen, sive id, unde semen, agere quis dixerit 2. de gen. an. c. 2. Licet enim ipse mas intrinsecè partes animalis non formet, cum fieri nequeat, ut moveat id, quod non tangit, ac aliquid afficiatur ab eo, quod non movet 2. de gen. an. c. 1. tamen exhibet semen, quod illud præstat. Semen autem tale ferre incipit ut plurimum anno peracto bis septimò, quo & pubescit. 7. de hist. an. c. 1. quod ad 60. aut etiam 70. usque annum habere potest. 7. de hist. an. c. 6.
- II. Materia, nim. in qua, quæ est foemina, quæ qt. foemina in generatione se habet, ut patiens, 1. de gen. an. c. 20. & corpus præbet atque materiam l. c. & quidem materiam tantum 1. de gen. an. c. 21. quæ semen est non purum 1. de G. A. c. 10. & 2. de G. A. c. 3. à semine maris diversum 1. de G. A. c. 21. quod ferre incipit circa annum ferè 12. Siquidem, quia foemina frigidior est ac debilior, illi citius pubertas advenit, quam mari 4. de gen. an. c. 6. & ferre potest usque ad annum 40. & 50. 7. de hist. an. c. 5.
- III. Effectus, qui est *κύννα* s. conceptus, qui nihil est aliud, quam prima ex mare & foemina mixtura 1. de gen. an. c. 20. quique, animal ubi perfectum est, vel mas est vel foemina. 2. de gen. an. c. 4. Mas autem & foemina non fiunt, 1. propter loci semen maris excipientis diversitatem, ita ut mas fiat, ubi semen maritale in dextero matricis latere; Foemina vero, ubi in sinistro latere fuerit exceptum, proptereaque mas in dextro, foemina in sinistro latere etiam subsideat, ut sensit Anaxagoras; nec 2. propter diversam matricis semen maritale excipientis qualitatem, ita ut mas fiat, semen ubi uterum in calidum, foemina vero, ubi in frigidum projectum fuerit, ut Empedocles voluit. Nec 3. propter seminis à partibus genitalibus proficiscentis abundantiam, ita, ut mas fiet, ubi semen à partibus genitalibus maris profectum vicerit; Foemina, ubi semen à partibus genitalibus mulieris profectum superaverit, ut voluit Democritus, qui ex omnibus corporis partibus semen provenire putavit: Sed propter caloris semini maritali inditi copiam & inopiam, ita, ut si in semine calor exuperet, mas, si vero deficiat ac superetur, foemina fiat. 4. de gen. an. c. 1. Cui rei testimonium perhibet juvenilis & senilis ætas, quæ magis foeminas generat, quam florens; cum in priore calor nondum perfectus sit, in posteriori vero deficiat. 4. de gen. an. c. 4. Similiter & effoeminatoria ac humidiora corpora, item humida semina magis quam spissa foeminas generant, quæ omnia caloris inopiâ fiunt. l. c. Item tempore hyberno, ubi calor est fortior magis, mares concipiuntur l. c. Hinc & mares sunt calidiores, & quia sunt calidiores, idè & in utero citius perfectionem suarum partium accipiunt, citiusque prodeunt, quam foemina, quæ, ut frigidiores, tardius in utero perficiuntur, diutiusque ibidem derinentur 7. de hist. an. c. 4. & 4. de G. A. c. 6. quapropter gemini, qui propter seminis abundantiam, ut partes superflue fiunt, 4. de G. A. c. 4. rarò ambo servantur, si mas unus, alter vero foemina fuerit, cum mas aut æquò diutius detineatur, aut foemina citius, quam par est, prodeat 4. de G. A. c. 6. Tempus autem parienti determinatum non est, cum & 7. 8. 9. 10. & 11. mense edatur fætus, & quidem ante mensem 7. qui prodit, vitalis non est, septimo autem qui prodit, vitalis esse potest, sed ut plurimum est infirmus, & qui octavo nascitur, rarò servatur 7. de hist. an. c. 4. Prodit autem secundum naturam prius capite, 4. de gen. an. c. 9. quando nutrimentum amplius, quod per umbilicum in utero assumit, 2. de gen. an. c. 4. & amplio rem locum desiderat; tunc enim calcitrando membranas, quibus involvebatur, dirumpit, exitumque parat ex matrice, ubi inter vesicam & intestinum rectum latuit. Sed in loco interdum habetur mola, quæ est caro grandis, valdè dura, ex impura menstrui parte formæ animalis expers. 10. de hist. an. c. 7. & 4. de G. A. c. 7. Hinc infallibile signum non est fœtus in utero gestari ventri intumescens fluxum menstrui non habens, cum id commune sit hydropticis, molæ & fœtui. 10. de hist. an. c. ult. Indicium tamen conceptus existimatur, quando mulieres se habere incipiunt, & de dolore capitis die à coitu decimo, aut tardius aut citius, prout magis minusque à superflua menstrui materia, quæ substitit, afficiuntur, conqueruntur, 7. de hist. an. c. 4. maremque esse futurum opinantur, ubi circa 40. à conceptione diem motus fit in latere dextro 7. de hist. an. c. 3. minusque pallet foemina 7. de hist. an. c. 4. Foeminam vero, ubi circa 90. diem in latere sinistro motus fit (quamvis & contrarium accidat) 7. de hist. an. c. 3. magisque palleat. 7. de hist. an. c. 4.

IV. Finis

Tab. XIII.

A BIV. Finis. Est vero generatio hominis ut & aliorum animalium viviparorum, quorum generatio ab hominis generatione parum discrepat, propter conservationem. Quia enim individua corruptioni sunt obnoxia, generatione efficitur, ut homines esse non desinant. 2. de gen. animal. c. 1.

I. Avium,
ubi rursus
notari de
bet

II. Ovi-
parorū
&

2. Piscium, ubi
notari debet

1. Efficiens, quæ est semen genitale, quod mas confert, ova perficiens 3. de gen. an. c. 1. sine quo subventanea sunt & infœcunda. l. c.
2. Materia ex qua, quam fœmina suppeditat, nihilque aliud est, quàm ovum perfectum, quod eâ in parte, qua acutior est, & utero adhæret, semen genitale maris excepit, quapropter & ibi durius est, cum vitale principium natura magis custoditum velit. 3. de gen. an. c. 2. Testa, qua involuta sunt ova, tutela est contra detrimenta, quæ extrinsecus veniunt. 3. de G. A. c. 3. Quæ ab initio membrana est mollis, mollisque cum ovo exit, cum dolorem aliàs exitu concitaret suo, cum ovo autem egressa, ubi est refrigerata, induratur, 3. de G. A. c. 2. Bicolora sunt avium ova diversitatem ob materiæ, ex qua sunt, Ex calidiori enim est album, ex terrestriori vitellus. 3. de G. A. c. 1.
3. Effectus, qui est pullus, & incubante & calefaciente matre fit ex ovi candido, alterâque parte, quæ vitellus est, nutritur 3. de gen. an. c. 2. Mas fieri creditur, cum ovum fuerit rotundius, & parte acutiori obrusâ orbiculum habuerit: Fœmina, si fuerit ovum oblongius & fastigio cacuminatum. 6. de hist. an. c. 2.
4. Finis, qui idem cum generatione viviparorum.
 1. Efficiens, quæ maris semen genitale est. Sine quo piscium ova infœcunda sunt omnia, ubi sexus diversus datur 3. de gen. an. c. 2.
 2. Materia ex quâ, quam fœmina suppeditat, quæ ova sunt, inter quæ alia sunt, ex quibus in utero adhuc fœtus formatur, alia, ex quibus foràs editis demùm fœtus fiunt 3. de gen. an. c. 3. & 4. Quæ foràs eduntur ova, imperfecta & quantitate admodum exigua propter nimiam fœcunditatem & magnam ovorum copiam primò sunt, quantitate autem celeriter proficiunt instar farinæ humore subactæ 3. de gen. an. c. 4. ac foris semine maris asperguntur, 3. de gen. an. c. 5. Non enim, ut Herodotus, quem Arist. fabulatorem appellat, existimat, per ora semen assumunt l. c. Ova autem piscium sunt unicolora, quia pisces naturâ sunt frigidi, frigidæque ac terrestris portiois copia impedit, ne candidum distinctum habeant. 3. de gener. an. c. 1.
 3. Finis, qui cum viviparorum generatione prorsus idem,

Tab. XIV.

Tab. XIV. De Anima.

Post generationem animalium agendum est nobis DE ANIMA, de qua notari debet

I. Quid sit s. Definitio. Est vero anima actus primus substantialis corporis naturalis ac organici, potentia vitam habentis, ut colligitur ex 1. 2. de anima c. 1. five, anima est id, quo vivimus & sentimus & intelligimus primo, 2. de anima t. 24. Hinc apparet, quare neget Aristoteles 1. de anima t. 64. animam irasci, edificare, texere, illaque homini animam habenti potius tribuat.

1. *οργανική* s. vegetas, qua corpus vivit, nutritur, augetur, & generat 2. de anima t. 34. & 37. Hujus facultates ergo sunt

- 1. Nutritiva, qua id, quod de partibus corporis decedit, alimento extrinsecus assumpto, & in substantiam corporis converso restituitur. Hic notetur (1.) alens, quod est anima. (2.) id quod nutritur, quod est corpus. (3.) Id quod nutritur, quod est alimentum, 2. de anima t. 49. Nutritivæ inserviunt.
 - 1. Attractrix, quæ alimentum per fibras rectas attrahit.
 - 2. Retentrix, quæ alimentum per fibras obliquas retinet.
 - 3. Concoctrix, quæ alimentum concoquit & perficit.
 - 4. Expultrix, quæ supervacanea expellit.
- 2. Augmentativa, qua alimento assumpto totius corporis quantitas secundum omnes dimensiones augetur, donec ad debitam quantitatem pervenerit. Aristot. eam 2. de anima t. 34. sub nutritivâ comprehendit, cum dicit opera animæ vegetantis esse generare & alimento uti. Cessat ejus usus s. actus secundus, postquam debitam quantitatem corpus fuerit consecutum.
- 3. Generativa, qua vivens simile sibi procreat. Huic inservit vis *πλαστική* s. formatrix, quæ est in femine, qua corporis membra formantur viventis. Tamdiu autem corpus vivens est, quamdiu anima cum corpore est unita. Vita enim est animæ vegetantis cum calore mansio, lib. de respir. c. 18. Mors vero est animæ à corpore solutio & caloris naturalis extinctio.

II. Quotuplex sit s. distinctio. Est vero anima

1. Quid sit sensus s. sentire. Est vero sentire nihil aliud, quam mediante corporis certo organo objecta sensibilia percipere. Sentire proinde est pati. 2. de an. c. 5. t. 5. & 37. (Quo tamen haut obtinetur, corpora glorificata beatorum, quæ impossibilia sunt, sentire non amplius posse, cum passio corruptiva ab iis tantum aliena sit futura.) Non tamen tantum pati est, sed simul agere, cum & dijudicatio ad sensum requiratur 3. de anim. t. 144. Quapropter cum aliis rebus intenti sumus, oculis nostris quod se objicit interdum non videmus Actu cum organon à sensibili non movetur, cum tamen moveri possit, dicitur potentia sentire; actu autem cum movetur, actu sentire dicitur 2. de an. t. 53. ut cum homo dormit, potentia videt, quod Aristoteles *ὄψιν* s. visum appellat, sicut cum actu videt *ὄρασις* s. visionem 3. de anima t. 156. 2. de anim. t. 10. Requirit autem *τὸ* sentire seu sensus

1. *αἰσθητήριον* s. sensorium, quod in mediocritate quia consistit, excessibus corrupti solet sensibilibus, 2. de anima t. 123. & 3. de an. t. 68. Ut à magnis sonis fiunt surdi l. de insomn. c. 2.

2. *αἰσθητὸν* s. sensibile, quod est vel
 Proprium, quod unius tantum sensus objectum per se est, circa quod error non contingit, ut sonus respectu auditus, color resp. visus, odor resp. olfactus &c. 2. de anima t. 63. Ut autem circa proprium objectum sensus non erret, requirit Themistius 2. de an. t. 67. ut medium in debitâ sit distantia, beneque dispositum, organumque sanum. Visus non decipitur, quod color sit, sed quod coloratum &c. ait Arist. l. c. ut quod colori accidit, ac sensibile per accidens vocatur l. c.

Commune, quod plurimum sensuum objectum est, ut motus, magnitudo, figura 2. de an. t. 64.

3. Species s. imagines rei sensibilis, quæ in organo sine materia recipiuntur, ut in cerâ annuli aurei imago sine auro 3. de an. t. 138. 2. de an. t. 121.

4. Medium inter sensibile & sensorium interjectum. 2. de an. t. 73. & 75.

1. Visus, cujus organon sunt oculi, cum visus per oculos fiat 1. Metaph. c. 1. Unde substantias incorporeas non videre posse in proclivi est. Sunt vero aqueæ, non igneæ substantiæ, unde, cum corrumpuntur, non ignis prorumpit, sed aqua effluit l. de sens. & sens. c. 2. Nullum autem detrimentum capit anima sensitiva ex oculorum debilitatione; Unde si senex haberet oculum juvenis, æquè ac ille videret 1. de an. t. 56. Objectum est color generaliter acceptus, prout accipitur l. de sens. & sens. c. 1. Ubi omnia corpora colorata esse dicit, & comprehendit sub se lucem, quæ est qualitas corporis lucidi ut est lucidum; (à qua lumen differt, quod est lucis in corpore perspicuo, quale aer est, participatio) & colorem, qui, prout est visibilis, est extremitas

2. *αἰσθητήριον* s. sentiens, qua animalia sentiunt, appetunt, locumque mutant. Hic observandum

A

B

C

tas

Tab. XIV. De Anima.

A B

2. Quotuplex sit, s. distinctio. Sunt vero sensus a liij

Externi, qui numero sunt quinque 3. de an. t. 128. & sunt

Interni & sunt

3. Non lux s. rationalis, quâ homo intelligit atque vult. Hujus facultates sunt

- C
- tas perspicui in corpore terminato l. de sens. & sens. c. 3. & motus ejus perspicui secundum actum quod est, 2. de an. t. 67. Unde minus rectè colligit Cæsalpinus l. 5. qu. peripat. c. 7. colores omnes à lumine externo fieri, cum & rubedo in vino rubro sit lumine non præsentem, quamvis sine eo non videatur. Color enim duplex est, realis, qui in corpore realiter colorato datur, & apparens, qui à corpore colorato generatur in alio, ita ut non revera insit, qualis est in panno à colore vini in vitro existentis productus. Species visibiles non sunt ipse color, qui visus mutationem subit, sed imagines saltem illius, quæ abeunte visibili non statim abeunt, 3. de an. t. 138. ob quam causam etiam ex lucido loco in opacum progredientes parum vident ab initio, & diu unum intuentibus colorem, deinceps ejusmodi apparet, qui talis non est, 2. de insomn. c. 2. Medium non est vacuum, ut voluit Democritus dicente Aristotele 2. de an. t. 74. sed corpus aliquod perspicuum, veluti aër vel aqua 2. de an. t. 116. quod illuminatum sit ad minimum eâ in parte, quâ visibile contingit.
2. Auditus, cujus organon auris, s. meatus auditorius: Objectum sonus, qui ut fiat, duo requiruntur corpora solida, 2. de an. t. 77. & ubi animati est sonus, vox vocatur 2. de an. t. 87. ubi geminatur, sit Echo, quæ sit, cum aër percussus in corpus, quod renititur, incurrit, & quia ulterius progredi nequit, & tamen propter concavitatem loci ad latera dissipari non potest, ut pila in parietem projecta, reflectitur, 2. de an. t. 20. Medium est aër vel aqua 2. de an. t. 71. Ita tamen, ut aër primariû, aqua v. secundariû statuatur.
 3. Olfactus, cujus sensorium sunt nares, in quibus tamen odores non percipiuntur, ut qui in processibus mamillaribus ante cerebri ventriculos positus percipiendi. Objectum est odor, 2. de an. t. 102. Medium est aër vel aqua 2. de an. t. 97.
 4. Gustus, cujus organon est lingua, 2. de part. an. c. 13. Objectum sapor: Medium pellicula porosa lingvæ humore salivali imbuta: Hinc lingua existente sicca sapor percipitur nullus, 2. de an. t. 102. & 104. ægrotisq; omnia videntur amara, plena hujusmodi humiditate quando est lingua, l. c.
 5. Tactus, cujus organon intus, 2. de an. t. 116. quod propterea incertum 2. de part. an. c. 10. cum alii carnem, alii nervos aut cutem aut membranas faciant. Objectum sunt qualitates tactiles, calidum & frigidum, humidum & siccum &c. Medium secundum Arist. 2. de an. t. 116. caro est, secundum alios cutis.
1. Sensus communis, qui species sensuum externorum recipit, & sensibilia propria à se invicem distinguit.
 2. Phantasia, quæ species sensuum externorum à sensu communi oblatas diutius retinendo magis diligenter examinat, novasque inde elicit. Secundum Arist. 3. de an. t. 155. phantasia est, secundum quod phantasma aliquod nobis fieri dicimus. Phantasma animalis somno obruti ope phantasæ productum dicitur somnium l. de insomn. c. 1. quod ut plurimum versatur circa res vel auditu vel alio sensu perceptas interdiu, quia species sensibiles receptæ permanent l. de insomn. c. 2. Inservit phantasæ memoria, quæ species semel receptas & dijudicatas diutius retinet. Differunt memoria à reminiscentiâ, quæ, quia rationis sit beneficio, soli homini competit, l. de memor. & remin. c. 2.
 3. Quid sit appetitus s. appetere. Est vero appetere h. l. nihil aliud, quàm præunte notitiâ sensus ad bonum prosequendum & malum fugiendum inclinari. Dividitur appetitus in

Concupiscibilem, secundum quem animal inclinatur ad prosequenda ea, quæ secundum sensum conveniunt bona, & vitanda ea, quæ secundum sensum noxia apparent.
Irafcibilem, secundum quem animal adversa propellit, illisque quæ salutaria remouent, oblectatur.
 4. Quid sit loco moveri. Dicitur autem loco moveri, cum animal de loco in locum movetur ad bonum prosequendum & malum fugiendum.
 1. Intellectus, quo homo intelligit id, quod est intelligibile. Objectum autem intelligibile est tam Ens reale quàm rationis. Intellectus enim omnia cognoscit, 3. de an. cap. 4. h. e. cognoscere potest, licet non omnia cognoscat. Cognoscit autem intellectus recipiendo species intelligibiles. Oportet enim ipsum suscipere formas, 3. de an. t. 3. quas, antequam recipit, est veluti tabula rasa, in quâ nihil actu scriptum est, 3. de an. t. 14. & quatenus illas recipit, patiens, qd. vero intelligit, agens est, 2. de an. t. 17. & 18. Hunc vocat Aristoteles à corpore separabilem, immistum, impossibilem, immortalem & perpetuum, 3. de an. t. 19. & 20.
 2. Voluntas, quâ homines bonum ab intellectu cognitum appetunt, & malum averfantur.

F I N I S.

ALVENSLEBEN
T
11

D. BALTHASARIS
CELLARII,
Tabellæ

PHYSICÆ,
Olm ingratiã audito-
rum suorum conscriptæ;

Nunc verò

T11(4)

In usum studiosæ juven-
tis typis excusæ.

JENÆ,

Impensis BLASII LOBENSTEINS,

Bibliopol. Jenensis.

Excudebat JOHANNES NISIUS.

ANNO MDC LX.

